



T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**BİRLEŞİK KRALLIĞIN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ ARACI
OLARAK BURS PROGRAMLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Erkan ALKAN

Danışman
Prof. Dr. Hakan SAMUR

Ağustos, 2022
BATMAN

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış/akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez ve Seminer Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules/ethical conduct and Batman University Institute of Social Sciences' Thesis and Seminar Writing Guide. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmza

Erkan ALKAN

04.08.2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Erkan Alkan tarafından hazırlanan “**Birleşik Krallığın Dış Politikasında Yumuşak Güç Aracı Olarak Burs Programları**” adlı tez çalışması 25/08/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Hakan Samur

Danışman

Prof. Dr. Hakan Samur

Üye

Doç. Dr. Ayşegül Kanbak

Üye

Doç. Dr. Mehmet Songur

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Güç, uluslararası ilişkiler alanındaki temel araştırma konularından biridir. Bir devletin çıkarlarını korumak ve iddialarının diğer devletler veya toplumlar tarafından kabul edilmesini sağlamak için maddi ve manevi etki potansiyeli olarak ifade edilmektedir. Geleneksel olarak güç kavramı, bir ülkenin tarihi, kültürü, coğrafyası, askeri, beşerî, ekonomik kabiliyetleri gibi faktörlerle şekillendirilmekteydi; fakat 20. yüzyılın başlarındaki iki büyük savaşın her iki tarafa da yıkım getirdiğini gösterdi. Sonuç olarak hem pratikte hem de literatürde farklı çalışmalar yapılmış ve yumuşak güç diye kavramsal bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Yumuşak gücü tanımlamak gerekirse, bir ülkenin siyasi değerleri, kültürel yapısı ve dış politikasıyla kendisini cazibe ve çekim merkezi haline getirme kabiliyeti olarak tanımlanabilir. Bu nedenle devletler, hedef kitle üzerinde olumlu izlenim oluşturmak için yumuşak güçlerini kullanmak istemektedirler. Bu amaçla yapılan politikalara kamu diplomasisi denilmektedir. Kamu diplomasisi genellikle devletlerin kendilerini destekleyen ülkelerin uluslararası kamuoyunu çekmeye ve ülkelere yönelik olumlu bir algı oluşturmaya yönelik faaliyetler olarak görülmektedir. Ülkelerin dış dünya ile olumlu iletişim ilişkileri kurmaları için kamu diplomasisi faaliyetleri oldukça önemlidir. Kamu diplomasisinin kalıcı sonuçları olan en önemli faaliyetlerinden biri, uluslararası öğrenci hareketliliği için devlet destekli bursları programlarıdır.

Çalışmada yumuşak güç ve kamu diplomasi kavramları ele alındıktan sonra Birleşik Krallığın dış politikasında yürütmüş olduğu yumuşak güç ve kamu diplomasi faaliyetleri burs programları üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın amacı, Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarının Birleşik Krallığın dış politikasında ulusal çıkar ve amaçlarına nasıl hizmet ettiğini göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Yumuşak Güç, Kamu Diplomasisi, Burs Programları, Chevening, Marshall, Commonwealth, Birleşik Krallık

ABSTRACT

Power is one of the main research topics in international relations. It is expressed as the potential for material and moral influence to protect the interests of a state and to ensure that its claims are accepted by other states or societies. Traditionally, the concept of power was shaped by factors such as a country's history, culture, geography, military, human and economic capabilities; but it showed that the two great wars of the early 20th century brought destruction on both sides. As a result, different studies have been carried out both in practice and in the literature, and a conceptual approach called soft power has emerged. To define soft power, it can be defined as the ability of a country to make itself a center of attraction with its political values, cultural structure and foreign policy. For this reason, states want to use their soft power to create a positive impression on the target audience. Policies made for this purpose are called public diplomacy. Public diplomacy is generally seen as activities aimed at attracting the international public opinion of the countries that support them and creating a positive perception towards their countries. Public diplomacy activities are very important for countries to establish positive communication relations with the outside world. One of the most important activities of public diplomacy with lasting results is the state-sponsored scholarship programs for international student mobility.

In the study, after the soft power and public diplomacy concepts were discussed, the soft power and public diplomacy activities carried out in the foreign policy of the United Kingdom were examined through scholarship programs. The aim of the study is to show how the Chevening, Marshall and Commonwealth scholarship programs serve national interests and purposes in the foreign policy of the United Kingdom.

Keywords: Soft Power, Public Diplomacy, Scholarship Programs, Chevening, Marshall, Commonwealth, United Kingdom

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılmasında, öncelikle bana inanan ve çalışmalarım boyunca bana her konuda destek olan, rehberlik eden, yol gösteren, kıymetli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, motive eden, ihtiyacım olan her aramada telefonlarıma anında, hoşgörü ve sabırla cevap veren değerli hocam, danışmanım Prof. Dr. Hakan SAMUR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca, bu süreçte maddi manevi destekleriyle her zaman yanımda olan, ailem ve arkadaşlarıma şükranlarımı sunuyorum. Bu tezi, hayatım boyunca her zaman desteklerini hissettiğim sevgili annem ve babama ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
TABLolar.....	ix
1. GİRİŞ.....	11
2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ KAVRAMI ve YUMUŞAK GÜÇ.....	17
2.1. Yumuşak Güç.....	21
2.2. Sert Güç.....	25
2.3. Akıllı Güç.....	27
2.4. Yumuşak Gücün Kaynakları ve Unsurları.....	28
2.4.1. Yumuşak Gücün Kaynakları.....	28
2.4.1.1. Kültür.....	28
2.4.1.2. Siyasi Değerler.....	30
2.4.1.3. Hükümet Politikaları.....	31
2.4.1.4. Dış Politika.....	31
2.5. Yumuşak Güç Araçları.....	32
2.5.1. Devlet Kurumları.....	32
2.5.2. Hükümet Dışı Organizasyonlar.....	33
2.6. Yumuşak Güç Olarak Eğitim.....	33
3. DİPLOMASİ TANIMI.....	36
3.1. Diplomasiden Kamu Diplomasisine Geçiş.....	37
3.2. Kamu Diplomasisinin Temel Faaliyet Alanları.....	43

3.2.1. Eğitim.....	43
3.2.2. Kùltür.....	44
3.3. Kamu Diplomasisi Olarak Burs Programları.....	46
3.4. Dünya'daki Uluslararası Burs Programları.....	49
3.4.1. ABD ve Fulbright Bursu.....	50
3.4.2. Almanya ve DAAD Bursu.....	51
3.4.3. Fransa ve Eiffel Bursu.....	51
4. BİRLEŞİK KRALLIĞIN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ ve KAMU DİPLOMASİSİ.....	53
4.1. Burs Programları.....	57
4.1.1. Chevening Burs Programı.....	59
4.1.2. Marshall Burs Programı.....	63
4.1.3. Commonwealth Burs Programı.....	65
5. SONUÇ.....	68
6. KAYNAKLAR.....	73

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AMS	: Association of Marshall Scholars (Marshall Bursiyerleri Derneği)
BBC	: British Broadcasting Corporation (İngiliz Yayıncılık Kurumu)
BM	: Birleşmiş Milletler
DAAD	: Deutscher Akademischer Austauschdienst (Alman Akademik Değişim Servisi)
E.T.	: Erişim Tarihi
FCDO	: Foreign, Commonwealth and Development Office (Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi)
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HESA	: Higher Education Statistics Agency (Yüksek Öğrenim İstatistik Kurumu)
NAFSA	: National Association for Foreign Student Affairs (Uluslararası Eğitimciler Derneği)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
NBA	: National Basketball Association (Profesyonel Basketbol Ligi)
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı)
PDPA	: People's Democratic Party of Afghanistan (Afganistan Demokratik Halk Partisi)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	: Sivil Toplum Örgütü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİKA	: Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

TABLÖLAR

Tablo 1. Sert Güç ve Yumuşak Güç Kaynakları	26
Tablo 2. Chevening Bursu Alan Dünya Çapında On Dört Mevcut veya Eski Devlet Başkanı veya Hükümet Başkanı.....	60

1. GİRİŞ

Eğitim politikaları ve bu kapsamdaki burs programları, kritik bir dış politika aracıdır. Bazı devletler bu araç üzerinden uzun süreli ve günden güne daha da sofistike bir hal alan dış politika stratejileri geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, Birleşik Krallık örnek olayı üzerinden uluslararası burs programlarının gerçekten de etkili bir dış politika aracı olup olmadıklarını analiz etmektir. Uluslararası eğitim burslarının dış politika ile ilişkilendirilmesi, bursların daha genel kamu diplomasisi kavramı içerisinde yer almasından kaynaklanmaktadır ki, kamu diplomasisi de uluslararası ilişkilerin hiçbir zaman güncelliğini yitirmeyen güç ve yumuşak güç konularıyla bağlantılıdır. Bu silsileyi en genelden en özele doğru tekrar edecek olursak şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Uluslararası ilişkilerde ve dış politikada güç kavramı;

- Günden güne daha da etkisi artan bir güç çeşidi olarak yumuşak güç
- Yumuşak güç unsurları içinde etkili bir unsur olarak kamu diplomasisi
- Kamu diplomasisi içerisinde kritik bir araç olarak öne çıkan eğitim bursları.

İşte çalışmamızın amacını gerçekleştirebilmek ve Birleşik Krallık örnek olayını iyi analiz edebilmek için bu silsiledeki temel kavramları önce bu giriş bölümünde kısaca, sonra da ilgili bölümlerde detaylı bir şekilde ele almamız yöntemsel açıdan uygun olacaktır.

Uluslararası ilişkilerde gücün önemi artmaya devam etmiş, güç kullanımının yöntemleri ve ağırlığı değişmeye başlamıştır. Soğuk Savaş döneminde, galip gelen ülkeler de dahil olmak üzere, özellikle yetişmiş insan gücünün askeri temelli sert güç alanlarında kullanılması için ödenen yüksek bedeller, devletleri sert gücün yerine kullanılabilecek etkili alternatif yöntemler aramaya mecbur bırakmıştır. Bu

nedenlerden dolayı devletler, hedeflerine ulaşmak için en ucuz ve en verimli güç yöntemlerini kullanma eğilimindedir.

Uluslararası ilişkilerin gelişmesi de güç kavramının anlamını çeşitlendirmiş ve yeni güç biçimleri içinde değerlendirilmesine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri hâkim güç olurken, güneşin hiç batmadığı imparatorluk diye anılan Birleşik Krallık egemen olduğu sömürgelerinin çoğunu kaybetti. Ayrıca bu dönemde postkolonyal fikirlerin ortaya çıkmasıyla birlikte bağımsızlık hareketleri başlamış ve uzun yıllar sömürge olan birçok ülke bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Ancak özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkeleri, ülkelerindeki savaşın oluşturduğu tahribatı onarmaya ve yeni kaynaklar bulmaya çalışmışlardır. Savaşın sona ermesiyle, sert siyasi veya askeri güç biçimindeki siyaset yerine ideoloji ve propagandanın egemen olduğu soğuk savaş dönemi başladı. ‘Yumuşak güç’ kavramı ise, Soğuk Savaş döneminin ardından uluslararası ilişkiler literatürüne girmiştir. Joseph Nye’in literatüre kazandırmış olduğu ‘yumuşak güç’ kavramı ile tehdit ve zorlama olmadan da başkaları üzerinde etki ve güç oluşturma mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Yumuşak güç, içerisinde baskı ve zorlamanın olmadığı; karşı tarafın cezbedildiği, gönlünün kazanıldığı ve ikna edildiği bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Nye, 2020, s.24).

Öte yandan çalışmamızın bir başka çalışma alanı olan kamu diplomasisinin gelişim sürecinde de benzer bir sürecin işlediği görülmektedir. Küreselleşmeyle birlikte, sosyal, finansal, politik ve kültürel gibi pek çok alanda değişim meydana gelmiştir. 21. yüzyıl, küreselleşmenin getirdiği değişimlerle zihinlerde yerini almayı başarmıştır. 20. yüzyıl, Soğuk Savaş dönemini, ulusların birbirleriyle sınırlı düzeyde etkileşime sahip olduğu zamanı temsil eder; 21. yüzyıl, iletişim yöntem ve araçlarının giderek yaygınlaştığı, kamuoyu kavramının öneminin arttığı, imaj, algı ve prestij değerlerinin giderek arttığı bir çağı temsil etmektedir (Özkan, 2014, s.36). Birçok ülke, çeşitli faaliyetler aracılığıyla sürekli olarak bir amaca yönelik politikalar yürüterek bu fırsatlardan yararlanmaya çalışmaktadır. Ülkeler kültürlerini, değerlerini, inançlarını, uluslararası siyasete yansımalarını uluslararası topluma duyurmak ve böylece uluslararası toplum nezdinde kendi lehlerinde farkındalık oluşturmak için politikalar izlemektedir. Bu amaçla sürdürülen iletişim ‘kamu diplomasisi’ olarak kabul edilir. Kamu diplomasisi terimi ilk kez 1965 yılında Boston yakınlarındaki Tufts Üniversitesi'nden Diplomasi Okulu'nun dekanı olan emekli bir Amerikalı diplomat olan

Edmund Gullion tarafından uluslararası bilgi ve kültürel ilişkiler sürecine kullanıldı (Cull, 2009, s.17). Bu nedenle kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin 21. yüzyıl dış politika pratiğinde giderek daha da değerli bir hal aldığı görülmektedir.

Günümüzde kamu diplomasisinin önemini idrak etmiş birçok ülkenin bu doğrultuda çeşitli faaliyetler içerisinde olduğunu görebiliyoruz. Bu anlamda uluslararası kamuoyunun baskısını hisseden ülkeler, toplumla ve birbirleriyle olan ilişkilerinde geleneksel diplomatik yöntemlerin yetersiz kaldığını görmüşler ve bu yüzden bu yöntemleri değiştirmek zorunda kalmışlardır. Uluslararası kuruluşlar, Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar), özel şirketler, medya kuruluşları vb. kurum ve kuruluşlar uluslararası platformda söz sahibi olmaya başladılar. Devletler hâkim güç ve karar alma noktasında tek yetkili olmalarına rağmen, alınan kararlar eski süreçteki gibi yukarıdan aşağıya, tavandan tabana doğru onaylanmamakta, yatay bir yapı şeklinde söz konusu olan kurum, kuruluş ve diğer paydaşların onayını gerektirmektedir. Bu aşamada uluslararası toplumu ikna etmek için en uygun diplomasi ve güç faktörü biçimi 'kamu diplomasisi' ve 'yumuşak güç'tür.

Kamu diplomasisinin kalıcı sonuçları olan en önemli faaliyetlerinden biri, uluslararası öğrenci hareketliliği için devlet destekli burs programları faaliyetleridir. Dünya çapında sayıları giderek artan çok sayıda öğrencinin eğitimlerine kendi yaşadıkları ülke dışında başka ülkelerde sürdürerek bir öğrenme deneyimi kazanmak istedikleri görülmektedir. Bu durumdan dolayı çok sayıda ülkenin öğrencilerin oluşturmuş olduğu bu hareketliliği kamu diplomasisi uygulaması bakımından son derece mühim bir potansiyel olarak gördüğü ifade edilebilir. Bundan dolayı çoğu ülkenin uluslararası öğrenciler için çıkarları doğrultusunda burs programları uyguladığı görülmektedir. Ülkelerin dünyanın farklı yerlerindeki yabancı kamuoyunu etkilemek için faaliyetler yürüttükleri, bu durumu farklı ülkelere uluslararası öğrencileri ağırlayarak dış dünya üzerindeki yumuşak güçlerini artırmak için bir fırsata dönüştürmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, öğrencilere bu fırsatları sunan ülkeler, öğrencilerin kendi ülkelerine memnun bir şekilde dönmelerini sağladıkları takdirde, yumuşak güçlerini dünyanın farklı yerlerinde somutlaştırma fırsatına sahip olabilirler. Bundan dolayı burs faaliyetlerinin son derece önemli bir kamu diplomasisi faaliyeti olduğu anlamı çıkarılabilir.

Burs programlarının yumuşak güce olan etkisini gösteren en güzel örneklerden biri de Türkiye’de eğitim görmüş Libyalı Muhammed El Manguş’un hikayesidir. Muhammed El Manguş, Türkiye’nin kendisine sağlamış olduğu bursla liseyi İstanbul Kabataş Lisesi’nde, üniversiteyi ise yine burslu olarak İstanbul Teknik Üniversitesi’nde tamamlamıştır. Eğitim hayatını Türkiye’de tamamladıktan sonra 1969 yılında ülkesi Libya’da İskân Bakanı oldu ve 13 yıl bu görevi sürdürdü. 1997-2001 yılları arasında Başbakan olarak görev yaptı ve 2002’de Türkiye’ye Büyükelçi olarak döndü. Muhammed El Manguş’un Türkiye ile kurduğu yakın ilişkinin Libya’da Türkiye’ye inşaat sektöründe tecrübe kazanmasına katkısı büyük olmuştur. Türkiye’nin Libya’daki ilk iş deneyimi 1973 yılında Tripoli limanının inşasıyla olmuştur. Türkiye, 1970’lerde Libya’ya yatırım yapmak üzere kurulan ‘kendi ülkesine en az 50 milyon dolar yatırım yapma’ kriterini karşılayamasa da dönemin İskân Bakanı olan Manguş’un desteğiyle Libya’da yatırım yapmaya başladı. Manguş’un referansları, Körfez ülkelerindeki inşaat sektöründe daha sonraki Türk faaliyetleri üzerinde de etkili olmuştur. Muhammed El Manguş’un desteğiyle Libya’da yapılan yatırımlar, Türkiye’nin inşaat sektöründe dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olmasında büyük önem taşıdığı ifade edilmektedir (‘Bir Vefa Örneği: Muhammed El Manguş’, 2022). Muhammed El Manguş’un hikayesinden yumuşak güç aracı olarak burs programlarına aktarılan büyük miktardaki finansmandan burs sağlayan ülke lehine uluslararası arenada sadece bir kararın alınması bile burs programlarının amacına ulaştığı anlamı çıkarılabilir.

Çalışmada, kamu diplomasisi ve yumuşak güç alanlarında en aktif ülke olan Birleşik Krallığın burs programları detaylı bir şekilde incelenecektir. Çalışmamızda Birleşik Krallığın seçilme nedeni yumuşak güç ve kamu diplomasisinin tarihi serüveni ve bugünlerdeki uygulamalarına bakıldığında Birleşik Krallığın yumuşak güç ve kamu diplomasisi açısından çok iyi bir konuma sahip olmasıdır. Bu anlamda tezimiz, Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarının Birleşik Krallığın yumuşak gücüne katkıda bulunma potansiyeline sahip olduğu hipotezine dayanmaktadır. Çalışmamızda Birleşik Krallık hükümetinin sürdürdüğü yumuşak güç politikası çerçevesinde işleyen Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarının oluşturduğu İngiliz dünya görüşüne ilişkin faaliyet ve uygulamalar ele alınacaktır. Bu burs programlarının temel amacı, İngilizlerin uluslararası arenadaki çıkarlarını korumaktır. Böylelikle, uluslararası ilişkilerde doğrudan propaganda yapmak

yerine uluslararası uzlaşmaya dayalı görüşlerin Birleşik Krallığın lehine nasıl şekillendiğini gösterecektir.

Araştırma yöntemi olarak tarama modeli uygulanacaktır. Kavramsal çerçeve için söz konusu kavramı ortaya atan akademisyenler, bilim adamları ve yazarların kitapları ve makaleleri incelenmiştir. II. İkinci bölümde bu alanda çalışan akademisyen ve yazarların kitap, makale ve belgeleri incelenmiştir. Ayrıca Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarının web siteleri, etki raporları ve yıllık raporları da incelenmiştir. Birincil kaynaklar elde edilmeye çalışılmış, ancak birincil kaynakların yetersizliği nedeniyle zaman zaman ikincil kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Araştırma sırasında yapılan literatür taramasında Birleşik Krallığın dış politikasında yumuşak güç aracı olarak burs programları konusuyla ilgili yüksek lisans veya doktora tezi bulunmamakla birlikte Türkiye’de konuya yakın tez çalışmaları bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2019 yılında Yalova Üniversitesinde yapılan ‘Türk Kamu Diploması Bağlamında Türkiye Bursları Örneği’ isimli yüksek lisans tezidir. Bu çalışma Türkiye Burslarının uygulanması sırasında, burs programından faydalanan öğrencilerin yaşadığı problemler, iyi uygulamalar ve memnuniyet dereceleri ölçülmüştür. Diğer bir çalışma ise Hacı Bayram Veli Üniversitesinde 2019 yılında yapılan ‘Yumuşak Güç ve Kültürel Diploması Bağlamında British Council Örneği’ isimli yüksek lisans tezidir. İngiltere tarafından yürütülen yumuşak güç ve kültürel diploması faaliyetleri kültürel ilişkiler kurumu olan British Council üzerinden incelenmiştir. Bunun yanında İstanbul Üniversitesinde Sahar Keykavosiiranagh tarafından yapılan ‘Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Kültürel Hegemonya’ yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Ortadoğu bölgesinde, iki bölgesel güç Türkiye ve İran’ın arasında yaşanan hegemon bölgesel güç denge ve rekabeti, diğer yandan ABD’nin bir küresel güç olarak bölgede etkinliği, yumuşak güç açısından incelenmiştir. Başka benzer bir çalışma ise Altınbaş Üniversitesinde yapılan ‘Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Bir Yumuşak Güç Enstrümanı Olarak Ytb Örneği’ isimli yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Türkiye’nin yumuşak güç kaynaklarına kısaca değinilerek Türk Dış Politikasının son döneminde ortaya çıkan ve bir yumuşak güç enstrümanı olarak adlandırılan Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Kurumunun çalışmalarına değinilmiştir. Son olarak Hilal Büyükgöze’nin ‘Bir Etki Aracı Olarak Türk Yüksek Öğretiminin Yumuşak Güç Bağlamında İncelenmesi’ isimli makalesi de bu alanda yapılmış çalışmalara örnek gösterilebilir. Bu çalışma çerçevesinde güç ve

yumuşak güç kavramları incelenmiş ve yumuşak gücün Türkiye'nin dış politikasındaki ve Türk yükseköğretimindeki rolü değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde temel kavramlardan söz edilmiştir. Bu noktada güç kavramı tarihsel gelişimi ile birlikte ele alınmıştır. Daha sonra sert güç ve yumuşak güç kavramları farklılıkları ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak yumuşak güç olarak eğitime yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde diplomasi ve kamu diplomasisi kavramları ele alınmıştır. Kamu diplomasisinin uygulama alanları da çalışmada yer almaktadır. Çünkü kamu diplomasisinin uygulama alanlarından biri de eğitimidir. Kamu diplomasisi gibi burs programları bu alandaki çalışmaların temelleri arasında yer almakta ve bunun dünya çapında çeşitli örnekleri verilmiştir.

Yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramlarını detaylandırdıktan sonra çalışmanın son bölümünde Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programları yumuşak güç ve diplomasi çerçevesinde ele alınmıştır. Öncelikle Birleşik Krallık dış politikası ele alındıktan sonra, üzerinden Birleşik Krallığın burs programlarına bakış açısı ve bu programları İngiliz ulusal çıkarları doğrultusunda nasıl kullandıklarına değinilmiştir. Son olarak, burs programlarının dünya çapındaki başarısı ve bu başarının arkasındaki temel nedenler tartışılmaktadır.

2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ KAVRAMI VE YUMUŞAK GÜÇ

Bu bölümde, öncelikle uluslararası ilişkiler literatüründe kritik bir yere sahip olan ve üzerinde çokça tartışma yapılan güç kavramı üzerinde durulacaktır. Genel anlamda gücün ne olduğu hususunda ortaya atılan farklı tanımlama girişimleri ve yaklaşımları analiz edildikten sonra, yine güçlerin sınıflandırılmasında genel olarak kabul edilen yumuşak güç ve sert güç unsurlarından söz edilecektir. Tezimizin bundan sonraki bölümleri açısından ayrı bir öneme sahip olduğu için de yumuşak güç kavramı daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

‘Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor’ (TDK, 2022) anlamına gelen güç kavramı uluslararası ilişkiler alanındaki son derece önemli kavramlardan biridir. Fiziki açıdan güç, var olan kuvvetlerin kullanılması ile ortaya çıkan verimliliklerdir. Davranışsal açıdan bakıldığında güç, istenilen sonuçlara, hedeflere ulaşmak için başkalarını etkileyip, onların davranışlarını değiştirme yeteneğidir (Yılmaz, 2011, s.1). Devletlerin, uluslararası alanlarda aktif bir şekilde yer almalarından itibaren hem askeri hem de ticari ilişkilerinde güç unsuru, zaman zaman etkin bir araç olmuş zaman zaman da temel bir amaç olmuştur. Güç, bir devletin başka bir devleti kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirme, başka devlet ya da devletlerin politikalarını etkisi altına almak için yaptığı faaliyetlerde ve daha geniş çerçevede ele alınacak olursa, savaş ve barış zamanlarında kullanılan ve ihtiyaç duyulan kavramların başında gelmiştir. Bundan dolayı, uluslararası ilişkiler alanında, başat uluslararası ilişkiler teorilerinin ve disiplinin ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde güç, dikkatleri üzerine çeken ve tartışma konusu olmayı başaran kavramların başında gelmektedir (Ejder, 2019, s.22).

Uluslararası ilişkiler teorileri ve disiplinlerinde kullanılan en temel kavramlardan biri olmasına rağmen, gücün içeriği ve nasıl ölçülebileceğine ilişkin ortak bir mutabakatın olmadığı görülmektedir. Güç, sosyal bilimlerdeki birçok kavram gibi, çoğu kez farklı tanımlanmış ve farklı bağlamlarda kullanılmıştır. Kimisine göre kapasite, kimisine göre etki, kimisine göre kıyaslandığında bir anlam ifade eden göreceli bir kavram; kimisine göre amaç, kimisine göre ise bu amaca erişmek için bir araçtır (Arı, 2017, s.135). Bir başka açıdan güç, istediğimiz sonuçlara ulaşabilmek için başkalarını etkileyebilme yeteneği olarak ifade edilebilir (Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, s.99). Özkan’a göre ise güç, bir devletin ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi çeşitli yöntemler aracılığıyla

elinde var olan imkân ve kabiliyetleri kullanarak diğer tarafın davranışlarını kendi menfaatleri doğrultusunda etkileyebilme ve yönlendirebilme yeteneğidir (Özkan, 2016, s.103). Nye ise, gücü tanımlarken aşk metaforunu kullanır. Güç, aşk gibidir: deneyimlemek, tarif etmekten ve ölçmekten daha kolaydır; ama bu onun gerçekliğine gölge düşürmez. Daha doğru bir ifadeyle, güç bir şeyler yapabilme yeteneği olarak tanımlanır. En geniş anlamıyla güç, istenen sonuçları elde etme yeteneğidir. Yine sözlük anlamıyla güç, bu amaca ulaşmak için başkalarının davranışlarını etkileyebilmek anlamına da gelir. Daha spesifik olarak güç, istenen sonuçlara ulaşabilmek için başkalarının davranışlarını manipüle etme kabiliyetidir. Ancak başkalarının davranışlarına etki etmenin çeşitli yolları vardır. Onları tehditlerle zorlayabilir, ödüllere cesaretlendirebilir veya ayartarak istediğinizi istemeye ikna edebilirsiniz (Nye, 2020, s.20). Yine Nye, uluslararası siyasette gücü hava durumuna benzetir. Herkes bundan bahsediyor ama çok azı anlıyor. Nasıl çiftçiler ve meteorologlar fırtınaları tahmin etmeye çalışıyorlarsa, liderler ve analistler de uluslar arasındaki güç dağılımındaki büyük değişikliklerin dinamiklerini anlamaya çalışıyorlar (Nye, 1990, s.177). Gücün tanımında böyle bir oybirliği olmamasının nedeni, güç kavramının öneminin aktörden aktöre değişkenlik göstermesidir ve bu da gücün kapsamı ve bağlamından kaynaklanmaktadır. (Er, 2015, s. 17). Bu durum, güç kavramının bilimsel içeriğinin zenginleşmesine ve güç tanımının çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu nedenle, herkes tarafından kabul edilen tek bir güç tanımının yapılması pek de mümkün görünmemektedir. Sonuç itibarıyla güç; dönemin şartlarına, zamana ve mekâna göre değişkenlik gösterir.

Ayrıca güç, insanların insanlar üzerinde kontrol kurmasına ve sürdürmesine izin veren her şeyi içerebilir. Dolayısıyla güç, bir sosyal ilişkide fiziksel şiddet kullanımı da dahil olmak üzere, kişinin başkalarının zihinlerini ve düşüncelerini kontrol etmesine izin veren psikolojik bağlantılara kadar pek çok şeyi içerir. Güç, ister demokrasiyle yönetilen Batı ülkelerinde olduğu gibi ahlaki hedefler ve anayasal güvencelerle disipline edildiğinde, isterse meşruiyet ve meşruluğun kendi gücünde yatmadığı bir güç biçimini aldığı anda olsun, insanın insan üzerindeki egemenliğinden oluşur (Morgenthau, 1970, s.4-10).

Morgenthau uluslararası ilişkilerin de diğer politikalar gibi güç mücadelesi üzerine kurulu olduğunu ve gücün siyasetin birincil amacını ve tüm siyasi eylemlerin birincil güdüsünü oluşturduğunu ifade eder. Başka bir yerde güç kavramının bir araç ya

da ilişki biçimi olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, güç mücadelesi kavramı devletler arasındaki siyasi etkileşimleri her zaman tam olarak temsil etmeyebilir veya devletler arasındaki ilişkiler tam olarak anlaşılmadığında mücadele kavramı en azından gerçeği yansıtmayabilir (Arı, 2017, s.135). Uluslararası politikaların farklı nihai hedefleri olmasına rağmen, ana ve öncelikli hedef her zaman güce sahip olmak olmuştur. Tarihten günümüze kadar devlet adamları ve halklar özgürlük, güvenlik ve ekonomik refah gibi unsurları siyasi mücadelelerde, özellikle de gücün kendisinde aramışlardır. Bu arayıştaki amaçları dini, sosyal, ekonomik ve felsefi açıdan ideal olanı bulmak olmuştur. Politikacılar, amaçlarına uluslararası siyaset yoluyla ulaşmaya çalıştıklarında, öncelikle güç için savaşırlar. Woodrow Wilson'ın dünyayı demokrasi için güvenli bir yer haline getirme girişimi ve Nasyonal Sosyalistlerin Almanya'nın sınırlarını Doğu Avrupa'ya kadar genişletme arzusu rekabet gücü örnekleridir. Bu hedeflere ulaşabilmek için güç kullanmayı seçtikleri için uluslararası arenada aktör olabilmişlerdir. Bunun yanında güçten söz ederken insanın doğada üstün gelmek ve hayatını idame ettirmesi için gösterdiği çabadan söz edip bunu anlamak gerekmektedir. Güçlü bir kişi, başkalarının düşüncelerini ve eylemlerini kontrol edebilen kişidir. Siyasal güç ise kamu gücünü elinde bulunduranlar arasındaki kontrol edici ilişkilere ve halk ile otorite arasındaki tam tersi ilişkilere atıfta bulunularak açıklanır (Uslu, 2021, s.20).

Gücün davranışsal tanımı, geçmişini yeniden inşa etmek için çok zaman harcayan analistler ve tarihçiler için yararlı olabilir, ancak politikacılar ve gerçek hayattaki liderler için genellikle çok gelip geçici görünür. Gücün tanımı kaynaklara sahip olmaktır. Bu kaynaklar nüfus, bölge, doğal kaynaklar, ölçek ekonomileri, askeri güç ve siyasi istikrarı içerir (Nye, 1990, s.3). Öte yandan zaman içerisinde değişen ve her geçen gün gelişmekte olan dünya siyasetinde gücün tanımının da çeşitlerinin de değiştiği görülmüştür. Diğer kişiye istediğini yaptırabilme yeteneğine dayalı farklı güç türlerinin oluşumu, gücün kullanımı ile doğru orantılıdır. Güç kullanımındaki farklılığın nedenleri arasında birçok faktör yer almaktadır. Bunlar içerisinde en etkili olanlar; teknolojik olanaklar, bilimsel araştırmalar, ekonomik gelişmeler ve güç uygulayan ya da uygulanan unsurun coğrafi konumudur. Bundan dolayı değişen dünya siyasetinde gelişen yeni imkanlarla ulus-devlet rekabetinde en güçlü olma mücadelesinde başvurulan geleneksel yöntemler yeterli olmayabilir (Uslu, 2021, s.17). Örneğin 18. yüzyıl Avrupa'sının tarım ekonomilerinde nüfus, vergilendirme ve piyade alımının temeli olduğu için temel bir güç kaynağıydı. 19. yüzyılda meydana gelen bir diğer

değişiklik de sanayinin öneminin artması ve hızlı seferberliği sağlayan demiryolu sistemidir. 1860'larda Bismarck'ın Almanya'sı, birlikleri hızlı zaferlere taşımak için demiryollarının kullanılmasına öncülük etti. Gelişmiş bilim ve teknoloji, 1945'te nükleer çağın başlangıcından bu yana özellikle önemli bir enerji kaynağı olmuştur. Bazı gözlemciler, güç kaynaklarının genellikle daha önceki dönemlere damgasını vuran askeri güç ve fetih vurgusundan uzaklaştığını öne sürüyorlar. Günümüzde eğitim, teknoloji ve ekonomik büyüme gibi faktörler uluslararası gücün ölçülmesinde daha önemli hale gelirken, nüfus, coğrafya ve hammadde giderek daha az önemli hale geliyor (Nye, 1990, s.179). Görüldüğü gibi zaman içerisinde gücün çeşitleri artmış ve öncelikler değişmiştir.

Güç dağılımını, gücün hükümetlerden ve devletlerden devlet dışı aktörlere transferini anlamanın en iyi yolu, bilgi teknolojisinin 20-30 yılda neler yaptığına ve nasıl değiştiğine ve dünya üzerindeki etkisine bakmaktır. Güç asla statik değildir ve günümüz dünyasında gelişmeye devam etmektedir. Ayrıca, dünyanın farklı yerlerinde farklılıklar gösterir (Nye, 2011, s.2-3). Buna örnek olarak G-8 ülkeleri gösterilebilir. G-8 ülkeleri, gücün giderek bir ulusun bilgi ve enformasyon yaratma ve manipüle etme kapasitesine dayandığı endüstriyel ekonomilerden post-endüstriyel ekonomilere dönüşümelerini hızlandırıyor (Wilson, 2008, s.112).

I ve II. Dünya savaşları sonunda şiddet kullanımının insanlığa verdiği zarar tüm teorisyenler tarafından eleştirilmiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru uluslararası arenada güç kavramı yeniden tartışılmaya başlandı. ABD'nin II. Dünya savaşında nükleer silah kullanması ve bunun yıkıcı etkileri tüm insanlığı olumsuz etkilemiştir (Seven, 2019, s.43). Günümüze gelindiğinde ise uluslararası örgütlerin dünya genelinde yaygınlaşması, STK'ların güçlenmesi, devlet dışı aktörlerin giderek etkinliğinin artması ve bunların yanında küresel medyanın gelişmesi yaşadığımız dönem içerisinde 'Sert Güç', 'Yumuşak Güç' ve 'Akıllı Güç' tartışmalarını gündeme getirmiştir. Güç içerisinde bulunan döneme, aktörlere ve yaşanan olaylara göre bu kavramlar arasında geçirgenlik ve değişim gösterebilir (Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, s.99).

2.1. Yumuşak Güç

Güç kavramı tarih boyunca uluslararası ilişkiler arenasında vuku bulan siyasi, askeri, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden etkilenmiştir. Bu da güç kavramının içeriğinin ve boyutlarının değişmesine sebep olmuştur. Bu değişimler, Soğuk Savaşın sona ermesiyle askeri müdahale, ambargo, kota gibi güç kullanım yöntemlerinin önemini kaybettiği, bunun yerine yaygınlaşan demokratikleşme, teknolojinin gelişmesi, iletişim araçlarının yaygınlaşması, bilgiye erişimin kolaylaşması sonucunda önemi daha iyi anlaşılan insan hakları, sınırların korunması, silahlanmanın azaltılması gibi evrensel değerlerin önemsendiği değişimler ile açıklanabilir. Yaşanan bu değişimler bazı ülkelerde özellikle de demokratik yönetime sahip olan ülkelerde siyasilerin karar alma durumlarında hem ulusal hem de uluslararası kamuoyu desteğine ve bu kararların uluslararası hukuk kurallarına uygunluğuna duyulan ihtiyacın altını çizmektedir (Büyükgöze, 2016, s.43-44).

Soğuk Savaş'ın bitişi ile birlikte uluslararası ilişkilerde bazı metodolojik değişiklikler oldu. Yeni dünya düzenine geçiş, algıların yeniden şekillenmesi ve yeni bir rekabet alanının oluşmasıyla birlikte uluslararası ilişkilerin temellerinde meydana gelen gelişmeler, güç kavramına farklı boyutlar kazandırmıştır. Uluslararası arenada güç kavramının yalnızca maddi ve somut kaynaklara dayalı bir olgu olduğu fikrinden vazgeçilmiş ve başka devletleri etkilemek için yeni yöntemlerin var olduğunu kabul edilmiştir (Uslu, 2021, s.28). Ayrıca sert güç kullanımı durumunda devletler arası güvenin ortadan kalktığı, kullanılan silahların çevreye verdiği zararlar, savaş durumunda olan devletlerde yaşayan insanların yaşadığı psikolojik sorun ve travmalar, bu devletlerin uluslararası platformda güven ve prestij kaybına uğraması gibi sorunlara sebebiyet verdiği bilinmektedir. Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle iletişim araçlarının yaygınlaşması, toplumların ve ülkelerin toplumsal değişim ve dönüşümleri sert gücün uluslararası siyasette yavaş yavaş etkisini yitirmesine neden olmuştur (Güven, 2020, s.31).

Dünyanın bölgesel, toplumsal ve ekonomik alanda bir yayılma yaşadığı göz önüne alındığında, tartışma başlangıçta gücün yeniden dağılımı ve değişen doğası üzerinde odaklandı. Gücün dağılımı giderek daha değişken ve karmaşık hale geldi ve bir zamanlar farklı dünyaları tanımlayan geleneksel siyasi ve kültürel sınırlar parçalanmaya başladı (Wenger, 2001, s.4). Yüzyıllar boyunca bir ülkenin güçlü olarak nitelendirilmesi

için ekonomik ve askeri güç yeterliydi. Ancak günümüzde bu devlet gücü anlayışı aşırı basitleştirilmiş bir görüş olarak kabul edilmektedir. Küreselleşme ile birlikte farklı güç türleri ortaya çıkmıştır. Bazıları, ülkelerin daha önce zorlama yöntemlerine başvurmada diğer ulusları uluslararası politikadaki adımlarını takip etmeye çekme potansiyeline sahip başka bir güce sahip olabileceğini kabul etti. Bu tür bir güce ‘çekim gücü’ veya ‘yumuşak güç’ denir (Muhasilovic, 2020, s.27).

Küreselleşen dünyada güç, askeri güce ve doğal kaynakların varlığına daha az bağlıdır. Bunun yerine uluslararası ilişkilerde bilgi, teknoloji ve kurumsal esneklik ön plana çıkmıştır. Öngörülemeyen ve değişken bir uluslararası ortamda, bilginin, inançların ve fikirlerin yumuşak gücü, siyasi aktörlerin hedeflerine ulaşmasını sağlar (Wenger, 2001, s.4). Uluslararası siyasette güç kavramının tanımına yavaş yavaş ekonomik gelişme, teknoloji ve eğitimin eklenmesiyle birlikte günümüze gelindiğinde gücün sermaye zenginliğinden bilgi zenginliğine doğru kaymakta olduğu görülmektedir. Bilgi ve iletişim araçlarının önemi, yumuşak gücün önemini de artırmaktadır. Başkalarının güdülerini manipüle etmek yerine onların katılımını sağlayarak istenen sonuçları elde etme yeteneği olarak tanımlanan yumuşak güç, insanları zorlamak yerine onlarla iş birliği yapar (Karagöz, 2016, s.17).

Joseph Nye, ‘yumuşak güç’ terimini, güç konusundaki dönüm noktası niteliğindeki çalışmasında, *Bound to Lead: The Changing Nature of Americans*'ta ilk defa kullandı ve son kitabı olan *Soft Power: Means to Success in World Politics*'te bu kavramı daha da geliştirdi. Nye'ye göre yumuşak güç, ‘zorlama veya ekonomik yaptırım yerine cazibe yoluyla istediğinizi elde etme yeteneğidir’. Bu cazibe, bir ülkenin kültüründe, siyasi ideallerinde, dış ve iç politikalarında kendini gösterir. Bir devlet, başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneği aracılığıyla diğer devletleri kendi çıkarları doğrultusunda hareket etme ve hareket etme konusunda etkileme gücüne sahiptir. Böylece, belirli bir ulusun kendi değerleri, gelenekleri aracılığıyla dış aktörleri (devletler ve kurumlar) tanıma ve onlarla oynama yeteneği, gücün ruhuna hitap eder. Başka bir deyişle, yumuşak güç yoluyla, belirli bir ülke diğer ulusların kendi değerlerine hayran olmasını, örneğini izlemesini ve onun refah ve şeffaflık derecesine talip olmasını sağlayabilir (Aras & Mohammed, 2018, s.5). Joseph Nye, başkalarının davranışlarının üç ana yolla etkilenebileceğini ifade eder: zorlama tehditleri ‘sopa’, teşvik ve ekonomik yaptırımlar ‘havaçlar’ ve diğer kişinin sizin istediğinizi istemesini sağlamak için cazibe. Bir ülke uluslararası platformda istediği sonuçları, kazanımları

elde edebilir, çünkü diğer ülkeler onu takip etmek, değerlerine hayran olmak, örneğini taklit etmek ve/veya refah ve şeffaflık seviyesine ulaşmak isterler. Bu anlamda gündemi belirlemek ve başkalarını küresel siyasete dahil etmek ve onları yalnızca askeri veya ekonomik silah tehdidi veya kullanımı yoluyla değişime zorlamamak önemlidir. Bu noktada yumuşak güç, başkalarının sizin istediğiniz şekilde davranmasını sağlamaktır. Yumuşak güç, bir etki kaynağı olmasına rağmen yalnızca etki değildir. Etki, tehditlerin veya ekonomik yaptırımların sert gücüne de dayanabilir. Aynı zamanda baştan çıkarma ve cezbetme yeteneğidir. Davranışsal açıdan bakıldığında yumuşak güç, çekici güçtür. Kaynaklar açısından ise, yumuşak güç kaynakları, bu tür bir cazibe yaratan varlıklardır (Nye, 2008, s.94-95). Sun Tzu Savaş Sanatı adlı eserinde bunu şu şekilde ifade etmektedir: *‘Eğer savaşırırsan, cinayet bir zorunluluktur; ama savaşmadan kazanmak daha iyidir.’* (Sun Tzu, 2008, s.116). Bu tabire uyan yumuşak güç kavramı tarih boyunca birçok ülkenin uluslararası politikasında uygulanmıştır.

Yumuşak gücü destekleyen pek çok faktör vardır: kültür, sanat, eğitim, yazılı ve görsel medya, şiir, edebiyat, sinema, mimari, yüksek öğretim (üniversiteler, araştırma merkezleri vb.), STK'lar, bilim ve teknoloji altyapısı, yenilik kapasitesi, turizm, ekonomik ve diplomatik iş birliği platformları. Bu faktörlerin birleşiminden ortaya çıkan yumuşak güç, bir ülkenin sosyal sermayesinin derinliğini de gözler önüne sermektedir. Bir ülkenin yumuşak güç kapasitesini belirleyen bir diğer önemli faktör de siyasi sistemidir. Bir ülkenin yumuşak güç elde etmesinin önünü açan ve onu cazibe merkezi haline getiren faktörlerden en önemlisi, özgürlükleri ve özgürlükleri ön planda tutan, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan, aynı zamanda adil, şeffaf ve demokratik bir siyasi sistemdir (Kalın, 2011, s.9). Bunun yanında devletlerin yumuşak güç politikaları arasında eğitim, edebiyat, kültür-sanat gibi alanlarda verdiği burslar ve teşvik edici yardımlar da yer almaktadır (Karagül, 2013, s.80).

Devletin hem iç ve hem de dış politikaları, yumuşak güç altında bir başka potansiyel güç kaynağı olarak değerlendirilebilir. Demokrasi ve insan hakları gibi pek çok ülke tarafından önemsenen siyasi değerler güçlü çekim kaynakları olabilmektedirler. Ülkelerin bu değerleri basitçe, sözle, fiiliyattan uzak bir şekilde ifade etmeleri yeterli görülmemektedir. Bu değerlerden hareketle yumuşak güç oluşturmak isteyen ülkelerin bu değerleri ülkelerinde gerçek anlamda uygulaması gerekmektedir. Bunun yanında bir başka yumuşak güç kaynağı da devlet dışı aktörlerdir. Devlet dışı bu aktörlerin sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Bu anlamda STK'lar, ulusal sınırları aşan

tüm iletişim araçlarını kullanarak ülkeler ve üst düzey girişimciler için doğrudan lobi yapabilir ve onlardan politikalarını değiştirmelerini isteyebilir. Öte yandan, STK'lar dolaylı olarak onları etkileyerek hükümetlerin ve işletmelerin ne yapması gerektiği konusunda kamuoyunu değiştirebilir (Yılmaz, 2011, s.6).

Yumuşak güç, günlük demokratik siyasetin temelini oluşturur. Tercih oluşturma yeteneği, çekici bir kişilik, kültür, siyasi değerler ve kurumlar ve meşru veya ahlaki otoriteye sahip olarak görülen politikalar gibi maddi olmayan varlıklarla ilişkilendirilme eğilimindedir. Eğer seni istediğimi yapmaya ikna edebilirsem, o zaman seni istemediğin şeyi yapmaya zorlamam gerekmez (Nye,2008, s.95). Yumuşak gücü kullanırken karşı taraf sizin istediğinizi istedikleri için sizin lehinize hareket eder. Yumuşak güç uygulamalarında ikna çok önemliken, diğer bir yöntem de karşı tarafın davranışını değiştirebilecek ve kabul edebileceği normlar ve kurumlar oluşturmaktır. Bu bağlamda fikirlerin ve kültürlerin çekiciliği, bu yerleşik kurum ve standartların meşruiyeti önemli faktörlerdir. Bu nedenle, bir devlet gücünü başkalarının gözünde meşrulaştırabilir ve çıkarlarını takip etmelerine izin verebilirse, pahalı sert güç gösterilerine gerek kalmaz. Ayrıca Samuel P. Huntington, yumuşak gücün etkin kaynaklarının ekonomik başarılarla, ordunun ise sert güce dayandığını belirtmektedir. Ancak sert güç ve yumuşak güç bağlantılıysa, bunlar aynı şey değildir. Nye bu konuda Huntington ile aynı fikirde olsa da yalnızca finansal kaynaklara güvenmenin yanlış olduğunu ifade ediyor (Keohane & Nye, 2011, s.216).

Yumuşak güçte amaç, hedef aktörü asla marjinalleştirmek veya ortadan kaldırmak değildir; hedef aktörün algı ve düşünce yönüne odaklanarak hedefi istenilen sonuca çekmektir. Bu amaca ulaşmak için, hedef aktörün duygusal ve mantıksal mekanizmalarının kaynak ve yönlendirilen aktörlerle ortak olması için içsel ve dışsal dengeli değerler ve politikalar uygulanmalıdır. Buradaki kilit nokta, kaynak aktörde var olan yüksek kapasite gücü, hedef aktörde bir hayranlık uyandırıyorsa; kapsayıcı ve yüksek siyasi ve kültürel değerler, hedef aktörde cazibe yaratır ve hedef aktörü bu çekici değerlere ulaşma yönünde yönlendirir (Özel, 2018, s.21). Yumuşak güç, bir devlete veya hedef devletlere karşı uygulanan veya uygulanmakla tehdit edilen bir güç değil, pasif bir güç biçimidir. Diğer devletler bu güç türünden kendiliğinden etkilenir ve bunun sonucunda davranışlarını gönüllü olarak değiştirirler. Bir devlet, yumuşak gücü kullanırken kendi kültürü, karşılıklı etkileşim, yakın temas ve iletişim araçlarını kullanarak kendi isteklerini 'cezbetme' metoduyla diğer ülkelere kabul ettirmektedir

(Güven, 2020, s.40). Yumuşak güç, gündemin belirlenmesinde ve tarafların seçeneklere dahil edilmesinde tarafların tercihlerini dikkate alan fiili müdahale değil, anlaşmaya dayalı iş birliğidir. Böylece devletler, uluslararası siyasette rol model olarak görülme ideali, başkaları tarafından kıskanılmak ve sürekli değerini yükseltmek gibi unsurlar ve hatta kendilerini etkileyen unsurlar gibi unsurlarla sonuçlar elde edebilmektedir. Bu yumuşak güç unsuru aynı zamanda sert güç unsurlarını da geride bırakabilmektedir (Karagül, 2013, s.80).

2.2. Sert Güç

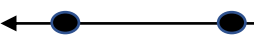
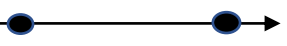
Sert güç, bir devletin askeri veya ekonomik zorlama yoluyla diğer devletlere kendi isteklerini ‘yaptırma’ yeteneğidir. Ekonomik ve askeri güç, sert gücün bel kemiğidir (Muhasilovic, 2020, s.27). Sert güç ve yumuşak güç arasındaki ayrım ve ilişki, önemli kavramsal değerlendirmeleri gündeme getirir. Sert ve yumuşak güç arasında bir ayrım yapmak her zaman zor olmuştur. Sert güç kaynakları, askeri ve ekonomik kaynakları içerir. Yumuşak güç kaynakları, şu anda anlaşıldığı şekliyle kültürü, değerleri ve politikaları içerir. Ancak, sert ve yumuşak güç kaynaklarının farklı bir kullanımı vardır. Sert güç kaynakları çoğunlukla yedekte tutulur ve belirli stratejik ve taktik hedefler göz önünde bulundurularak belirli anlarda veya belirli zaman dilimlerinde kullanılır. Buna karşılık, birçok yumuşak güç kaynağı yedekte tutulmaz, paylaşılmalıdır. Örneğin, uygulanmayan bir kültürel programı finanse etmenin veya yayınlanmayan bir BBC belgeseli üretmenin hiçbir anlamı yoktur (Roselle, Miskimmon & O’loughlin, 2014, s.73).

Bir devletin sert güç kullanmasının onun yumuşak gücüne zarar vereceği kesindir. Sert güç kuvvet, zorlama, yıldırma ve rüşvet içerir. İstenen davranışlar/kararlar, baskı veya ekonomik yaptırım yoluyla elde edilmeye meyillidir. Yumuşak güçte ise yaratıcılık ve kamuoyunu çekmek vardır. Yumuşak güç kullanılarak istenilen davranış, değerler, kültür ve politika yoluyla elde edilmesi arzu edilir. Yumuşak güç, insanları zorlamak yerine iş birliği içinde hareket etmelerini sağlar. Bu bağlamdaki yumuşak güç, cezbetme ve cezbetme yeteneğidir. Yumuşak güç, değerlerden kaynağını almaktadır. Bu değerler, takip ettiğiniz kültür, siyaset ve uluslararası sistemde kendinizi nasıl konumlandığınızı/tanımladığınızla bağlantılıdır (Budak, 2012, s.12).

Sert gücü hedefe ulaştıracak üç aşama bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yeterli oranda sert güç kaynağının mevcudiyetidir. Bu aşama, hedef aktörün karar alma sürecinde ve planlar geliştirmesinde etkilidir. İkinci aşamada ise, var olan kaynakların istenilen noktaya ulaşmadığı takdirde kullanılabileceğinin gösterilmesidir. Bu aşama, sert gücün kullanım amaçlı olmadığını ancak gerektiği durumlarda kullanılabileceğine dair bir mesajdır. Üçüncü aşama ise sert gücün uygulanmasıdır. Sert gücün uygulanma durumunun, ikna ile zorlayıcılık arasında bir yerde olduğu ifade edilebilir (Yatağan, 2018, s.72).

Sert güç ve yumuşak güç ilişkisine bakıldığında, sert gücün ve yumuşak gücün birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir, çünkü iki güç türü de başkalarının davranışlarını etkileyerek amaca ulaşma yöntemleridir. Davranışların niteliği ve kaynakların somutluğu açısından aralarında küçük bir fark vardır. Yumuşak güç kaynakları, davranış yelpazesinin yanına çekme tarafıyla ilişkilirken, sert güç kaynaklarının da emir verme davranışıyla ilişkili olduğu söylenebilir (Nye, 2020, s.27).

Tablo 1. Sert Güç ve Yumuşak Güç Kaynakları

	Sert Güç	Yumuşak Güç
Davranış Yelpazesi	Zorlama İkna Etme  (Emir)	Gündem Yaratma Cazibe  (Yanına Çekme)
En Uygun Kaynaklar	Baskı Ödemeler Yaptırımlar Rüşvet	Kurumlar Kültür Değerler Politikalar

Kaynak: Nye, 2020, s.28

Tablo 1'e bakıldığında, davranış yelpazesinin sert güç bölümünde ikna etme ve zorlama yoluyla emir vermeye doğru bir yönelimin olduğu görülmektedir. Bu durum, ekonomik

ve askeri güç kullanımı yoluyla karşı tarafa baskı yapıp zorlanması ve karşı tarafın da istedik doğrultuda (emir verilen) hareket etmesinin sağlanması şeklinde yorumlanabilir. Yumuşak güç bölümüne bakıldığında ise, gündem yaratma ve cazibeyle yanına çekme yolunu tercih ettiği görülmektedir. Bu durumdan hareketle uygun kaynaklara bakıldığında sert güç kullanımıyla mümkün olan en kısa sürede sonuç alınması hedeflenirken, yumuşak güç de ise hedefe ulaşmak için bir çekim gücü yaratarak karşı tarafı etkilemenin daha fazla zaman aldığı sonucuna varılabilir.

2.3. Akıllı Güç

Herhangi bir güç kaynağının verimliliği esas olarak bağlama göre değişir. Güç kaynakları zamanla değişir. Modern iletişim teknolojisi, savaşın sisini azalttı, ama aynı zamanda siyasi bilinci artırdı ve atomize etti. Bu gibi eğilimler, gücü daha az somut ve zorlamayı daha az etkili hale getirdi. Machiavelli korkmanın sevimliden daha güvenli olduğunu söylüyor. Bugün, küresel bilgi çağında, her ikisine de sahip olmak daha iyidir (Armitage & Nye, 2007, s.5).

Başta ekonomi, spor, kültür, medya ve sivil toplum olmak üzere hedef ülke veya toplumlar üzerinde cazibe yaratmak için yumuşak gücün kullanılması diplomaside yerini almıştır. Yumuşak güç, etkili bir kamu diplomasisi yöntemidir ve uluslararası ilişkiler arenasında başarıyı elde edebileceğine inanılmaktadır; fakat bazen sert güç kullanmak da kaçınılmazdır. Bu fikir, iki güç kullanımının bir arada denge içinde ele alındığı akıllı güç kavramını doğurmuştur (Güven, 2020, s.17). Yumuşak ya da sert gücün tek başına uluslararası ortamı yönetmek için yeterli olmadığına inanan uluslararası ilişkiler alanındaki uzmanlar, yumuşak güç ile sert gücü birleştiren ‘akıllı güç’ adı verilen bir yöntem önermişlerdir (Seven, 2019, s.44). Akıllı güç, sert güç ile yumuşak gücü birleştirmeyi daha iyi öğrenmektir. Joseph Nye, akıllı gücü, sert güç ile yumuşak gücün dengeli ve akılcı kullanımı olarak ifade etmiştir (Nye, 2020, s.58).

Akıllı güç, farklı bağlamlarda sert ve yumuşak gücü etkili bir şekilde birleştiren güç dönüştürme stratejilerini ifade eder. Bu ifade, tek başına yumuşak güç kullanımının yeterli olacağı ve etkin bir dış politika ürettiği şeklindeki yanlış yoruma karşı koymak için geliştirildi. Bu nedenle, sert ve yumuşak güç aracını birleştiren akıllı stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır (Nye, 2011, s.3). Akıllı güç, sert güç ve yumuşak güce yatırım yapmayı gerektirir. İkisini birleştirip kullanmak harp ve diplomasi sanatı diye ifade

edilir. Aslında ‘sanat’ kavramı bu duruma çok uygun düşmektedir. Çünkü gücün nerede, nasıl kullanılacağına ve hangi durumlarda karar vermek zekâ ve yetenek gerektirir (Yatağan, 2018, s.74).

Birçok düşünürün de belirttiği gibi, yumuşak güç ile sert güç arasında sürdürülecek hassas bir denge vardır. ABD'nin şu anda yaptığı gibi, sert gücün gereğinden çok kullanımı, yumuşak güç imkanlarını olumsuz anlamda etkileyebilir. Başka bir ifadeyle, yüksek askeri gücün kullanımı, yani sert güç kullanımı, gerçek sosyal fırsatları harekete geçirmeyi daha da zorlaştırabilir (Yılmaz, 2011, s.4). Akıllı güç, her bir enstrümanın güçlü yanlarını ve sınırlarını bilmek anlamına gelir. Orduların neyi başarması beklenebilir? Hedeflenen yayınlar ne yapabilir? Değişim programları neyi başarabilir? Ayrıca, kişinin, bağlama bağlı olarak, ulusal amaçlara ulaşmak için ne zaman bir güç yerine başka bir tür gücü kullanacağını tanıma kapasitesine ihtiyacı vardır (Wilson, 2008, s.116).

2.4. Yumuşak Gücün Kaynakları ve Unsurları

Güç kavramından ve bunun çeşitlerinden yukarıda bahsettik. Bu tezin konusu ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle yumuşak güç kavramı üzerinde biraz daha detaylı durmak faydalı olacaktır. Aşağıda sırasıyla yumuşak gücün kaynaklarından ve araçlarından bahsedilecektir.

2.4.1. Yumuşak Gücün Kaynakları

Küreselleşmeyle birlikte, bir devletin davranışı diğer devletleri hızla etkiler. Yumuşak gücün sergilenmesi söz konusu olduğunda, gücün gösterileceği belirli alanlar olmalıdır. Bu alanlar kültür, siyasi değerler, hükümet politikası ve dış politikadır. Uluslararası ilişkiler bu alanlardan geçer. Yumuşak güç, bu alanların ortak kesişimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir devlet sunduğu politikaların diğer unsurlarını bir araya getirerek güç üretir. Bütün bunlarla karşı karşıya kalan diğer ülkeler, bu bileşimle kendi çıkarlarına uygun bir ilişki kurar ve bu ilişki açısından konumlarını belirlerler.

2.4.1.1. Kültür

Nye, yumuşak gücün kaynaklarından ilki olarak gördüğü kültürü, ‘bir toplum için anlamlı olan tüm değerler ve uygulamalar’ olarak tanımlar ve farklı düzeylerdeki kültürel değerlerin, toplum tarafından yayılan bir sosyal davranış biçimi olduğunu

söyler. Nye'e göre kültür ikiye ayrılır. Edebiyat, sanat ve eğitim gibi üst sınıfları (elitleri) cezbeden kültürel boyuta yüksek kültür denilirken, eğlenceyle ilgili kültürel boyuta genel olarak popüler kültür denilmektedir (Nye, 2020, s.32). Popüler kültür, küreselleşme ile iletişim ve ulaşım teknolojisinin hızla gelişmesine bağlı olarak kısa sürede daha fazla kişiye ulaşmaktadır. Günümüzde sosyal medyanın neredeyse herkes tarafından aktif bir şekilde kullanılmasından dolayı, popüler kültür gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır. Bugün, herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda gerçekleşen bir olay, ülke çapında anında iletilebilir ve hatta dünya çapında sınırlar arasında paylaşılabılır.

Edebiyat, sanat ve eğitim faaliyetlerinden oluşan yüksek kültürün hedef kitlesi ise elit ve seçkin bir insanlardan oluşmaktadır. Bundan dolayı yüksek kültürün hitap ettiği kişi sayısı azdır. Yüksek kültürün dünyanın geniş bir alanına yayılıp yumuşak güce dönüştürülmesinin altında birçok faktör bulunmaktadır; fakat eğitim faaliyetleri bu faktörlerin en önemlisi olarak değerlendirilebilir. Yüksek kültürün hitap etmiş olduğu insan sayısının az olması, onun sağlamış olduğu katkıyı azaltmaz. Bu sayının az olması, eğitim faaliyetleri yoluyla kişilerin kritik pozisyonlara gelmeleriyle önemsiz bir hale gelmektedir (Sancak, 2016, s.19).

Bir topluma anlam katan değerler ve uygulamalar bütünü anlamına gelen kültürün birçok tezahürü vardır. Bir ülke, kültüründe evrensel değerleri barındırdıkça ve politikaları başkaları tarafından paylaşılan değerleri ve çıkarları destekledikçe, o ülkenin kültürünün cazibe oluşturma ihtimali artar. İçerisinde dar değerlerin ve dar kültürlerin bulunduğu bir ülkenin yumuşak güç üretme olasılığı daha düşüktür (Nye, 2005, s.2).

Yumuşak güç çerçevesinde kültür, devletler tarafından standart hale getirilen yöntem ve araçlar olarak, bir devletin uluslararası alanda maddi ve manevi varlığının sürdürülebilirliğini sağlar, küresel istikrar bölgelerinin genişlemesine neden olur, politika çözümlerine yeni yaklaşımlar getirir, kamuoylarını etkileyerek stratejik bir ortam yaratır. Bir ülkenin fikir, düşünce ve çekincelerini farklı zaman ve mekânlarda şekillendirebilen önemli bir kaynaktır (Aydemir, 2016, s.139).

Uluslararası ilişkilerde önemi artan kültür, bir ülkenin dış politika hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur, ulusların dünyadaki konumunun korunmasına ve gelişmesine katkıda bulunur, eğitim ve medyanın ve kültürel ürünlerin aktif kullanımı yoluyla bir ülkenin çekici bir şekilde tanınmasına imkân verir. Örneğin kültürel ürünlerin (Japon

bilgisayar oyunları gibi) geniş ölçekte ticarileştirilmesini kitlelere ulaştıran ve böylece toplumların içine sızan ve belirli sonuçlar doğuran düzenleyici ve büyüleyici bir gerçektir (Aydemir, 2016, s.141). Bu bağlamda kültürün, bireylerin karar verme süreci üzerinde bir etkisinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu durum dış politika hedeflerine ulaşmak isteyen liderler için son derece önemlidir. Bu yüzden başka ülkelerin halklarına kültürel anlamda etki etmek aynı zamanda o ülkelerin dış politikalarına da dolaylı olarak etki etmek anlamına gelmektedir (Sancak, 2016, s.124).

2.4.1.2. Siyasi Değerler

Bir hükümetin yurt içindeki, uluslararası kurumlardaki ve dış politikadaki davranışlarında savunduğu siyasi değerler, diğerlerinin tercihlerini olumlu anlamda etkiler. Hükümetler, örneklerinin etkisiyle başkalarını cezbedebilir veya uzaklaştırabilir (Nye, 2005, s.2).

Küreselleşme ile birlikte siyasi değerler ülkeleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Günümüzde ise klasik politik değer anlayışının değiştiği, devletlerin kendi imkân ve potansiyellerine göre kendi değerlerini, adalet, demokrasi ve insan hakları argümanlarını belirleyerek uluslararası sahnede yerini aldığı bir politik değer öngörüsü öne çıkmaktadır (Aydemir, 2016, s.142). Demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel hak ve özgürlüklere önem verilmesi, yerel ve küresel çevrenin farkındalığı ve piyasa ekonomisi gibi faktörler, bir ülkenin uluslararası arenada yumuşak gücünü belirleyen önemli kriterlerdir.

Otoriter ve totaliter sistemlerin hâkim olduğu ülkelere bakıldığında, bu ülkelerin diğer ülkeler ve toplumlar tarafından takdir edilmediği, hatta birçok kez muhalif protestolarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Burada yine demokrasinin iyi uygulanmadığı otoriter ve totaliter ülkelere yaptırımların uygulandığını, uluslararası arenada ve ticarete bu ülkelere gelişmiş ülkeler tarafından olumsuz bakıldığı bilinmektedir. Hem Latin Amerika hem de Ortadoğu ve Afrika ülkelerindeki istikrarsızlık ve buralarda demokrasinin tesis edilememesi, bu ülkelerde çeşitli siyasi problemlere ve zaman zaman ayaklanmalara neden olarak bu ülkelerin uluslararası toplumda tecrit edilmelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla başkaları tarafından olumsuz algılanan bu rejimler, diğer milletler ve halklar için bir çekim merkezi oluşturamazlar (Çiçek, 2015, s.21).

2.4.1.3. Hükümet Politikaları

Hükümetlerin hem yurt içinde hem de yurtdışında uyguladığı politikalar yumuşak güç kaynağı olabilir. Yumuşak güç açısından değerlendirildiğinde, bu alanda olumlu bir sonuç elde etmek için gerek yurt içinde gerekse yurt dışında birbiriyle tutarlı politikaların yürütülmesi olumlu sonuçlar doğuracaktır. Elbette bu doğrultuda hareket edilmesinin temel nedeni burada devlet olarak devletin uluslararası standartlara uygun demokratik yapısının önemli olmasıdır (Seven, 2019, s.50).

Bir ülkenin yumuşak gücüne olumlu katkı sağlayabilen hükümet politikaları aynı zamanda olumsuz etki de edebilir. Başkalarının görüşlerine kayıtsız, ikiyüzlü, kibirli veya ulusal çıkarlara dar bir yaklaşıma dayanan iç veya dış politikalar yumuşak gücü zayıflatabilir. Pew Global Attitudes Project tarafından 2003 baharında yapılan anketlerle ölçüldüğü üzere, Irak'ı işgal ettikten sonra ABD'nin yumuşak gücüne ilişkin algılardaki keskin düşüş, yakın zamanda canlı bir örnek sunuyor (Nye, 2005, s.3). Bu anlamda hükümet politikalarının etkili olabilmesi için hem yurt içinde hem yurt dışında 'tutarlı ve samimi' davranması çok önemlidir.

2.4.1.4. Dış Politika

Joseph Nye'ye göre, meşru görünen ve ahlaki otorite ile tutarlı görünen devletlerin dış politikaları, yumuşak gücün ana kaynaklarından biridir. Nye, dış politikaların yumuşak güç üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olabileceğini savunuyor. Bir konuşmanın bir ülkenin yumuşak gücünü artıracak gibi, uygulanan politikalar da ülkelerin popülerliğini kaybetmesine neden olabilir. 2003 Irak Savaşı, otuz yıl önce dünyada yaşanan Vietnam Savaşı Amerika'nın tüm inandırıcılığını yitirmesine neden olmuştu. Dünya çapında pek çok kişi Vietnam Savaşı'na karşı çıkmış ve savaş sırasında ABD'nin savunduğu politikanın izlenmediği ortaya konmuştur (Nye, 2020, s.35). Ancak, insani yardımın sağlanması, nezaketi ifade etmenin ve yumuşak güç yansıtmının başka bir yoludur. İnsani yardım, sadece ekonomik kaynakları kullanan sivil toplum aktörleri aracılığıyla değil, askeri kaynakları kullanan birlikler aracılığıyla da sağlanabilir. Bazı gelişmiş sanayi devletlerinin BM barışı koruma operasyonlarına katılmalarının ve barış müzakerelerine arabuluculuk yapmalarının ardındaki en büyük güdülerden biri, uluslararası toplumun sorumlu, barışsever ve cömert bir üyesi olarak imajlarını geliştirmek ve böylece yumuşak güçlerini güçlendirmektir. Ayrıca, Endonezya ve diğer etkilenen ülkelerdeki 2004 tsunamisinden sonra ABD donanması

tarafından sağlanan yardım operasyonları, ABD'nin iyi bir ülke olarak imajını iyileştirmeye yardımcı oldu; bu imaj, bir önceki yıl Irak'ın işgalinde büyük zarar görmüş bir imajdı (Vuving, 2009, s.15).

2.5. Yumuşak Güç Araçları

Önceki bölümde yumuşak gücün kaynakları izah edilmeye çalışıldı. Devletler yumuşak gücü etkin bir şekilde uygulayabilmek adına çok çeşitli araçlar kullanmakta ve bazı kurumlar aracılığıyla faaliyetler gerçekleştirmektedir. Devlet kurumları ve hükümet dışı organizasyonlar bizim tez konumuzla alakalı olduğundan bu iki husustan söz edilecektir.

2.5.1. Devlet Kurumları

Devlet kurumları ilk zamanlarda yumuşak gücün uygulanmasına öncülük ederken, zamanla alternatif yollar ortaya çıkmaya başladı. Yumuşak gücün etkinliğinin uluslararası arenada hissedilmeye başlamasıyla birlikte, devletler zamanla kendi deneyimlerini ve değerlendirmelerini dikkate alarak alternatif güç unsurunu tanımaya ve yavaş yavaş benimsemeye başladılar. İlk etapta genellikle devletin kurumları vasıtasıyla devam ettirilen etkinliklere sonrasında eğitim, spor, kültür, sanat vb. alanlarda STK vb. yapılar da dâhil olmaya başlamış ve bazıları da devlet tarafından sağlanan destekle faaliyet ve etkinliklerini yürütebilmişlerdir.

Cull, “kamu diplomasisinin dünya sahnesinde çok uluslu şirketler, STK'lar, uluslararası örgütler, terör/paramiliter örgütler veya diğer örgütler tarafından yürütüldüğünü” belirtmektedir (Cull, 2009, s.12). Ancak bu aktörler ortamında devletler kurumsal faaliyetlerini de sürdürürler. Devletler bu alanda, dışişleri bakanlıklarının başını çektiği pek çok bakanlık, büyükelçilikler ve bu kurumlar tarafından oluşturulan programlar vasıtasıyla faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu programlara British Council, Goethe Enstitute, Allaince Française ve ülkemizdeki TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü gibi programlar örnek gösterilebilir. Ayrıca dışişleri bakanlığı ve elçilikler bünyesinde bulunan basın ve enformasyon daireleri de yerel ve yabancı halkları doğru ve uygun bir şekilde bilgilendirmek amacıyla bu alanda görev yapmaktadırlar.

2.5.2. Hükümet Dışı Organizasyonlar

Dış politikanın uluslararası kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yürütülmesi, devletlerin iyilik ve güzellikleri işaret ettiği ve bunun sonucunda yumuşak gücü projelendirdiği bir başka kanaldır. Kurumlarda, başkaları tarafından kabul edilen normlara uymanız beklenir, böylece yalnız gitme şansınızı azaltır. Uluslararası kuruluşlarda ayrıca başkalarını dinlemeniz, başkalarının çıkarlarını ciddiye almanız ve toplu eylemlerle kısıtlanmanız beklenir. Böylece uluslararası kurum ve kuruluşlar, devletlerin toplu olarak yumuşak güç uygulayabilecekleri ve hoşgörü üretebilecekleri bir arena sağlar. Kurumlar gündemi belirledikçe, kurumları şekillendiren aktörlerin çıkarlarını zorlayıcı olmayan bir şekilde tatmin etmeye de yardımcı olabilirler. Uluslararası kurumlar genellikle bazı üye devletler tarafından gerçekten benimsenen değerleri, nedenleri ve vizyonları yansıtır. Bu ülkeler için uluslararası kurumlar güzelliğe dayalı bir yumuşak güç aracı sağlıyor (Vuving, 2009, s.16).

Sivil Toplum Kuruluşları hükümet dışı organizasyonlarının içerisinde en etkili yapıların başında gelmektedir. STK'lar kendilerine özgü tarzları ile kendilerini ülkenin siyasi çizgisine göre hareket etmekle yükümlü görmezler, kendi ilke ve hakikatlerine göre hareket ederler. Belli bir ciddiyet ve devlet ilkesine bağlı kalmadan özgür bir tavırla hareket edebilme durumu, STK'lar lehinde bir konum oluşturmaktadır.

Bazı insanların mecburi olarak ziyaret ettikleri ve yerleştikleri ülkelerde kendi alt kültürlerini oluşturmaya başladıklarını, bazılarının ise gönüllü olarak yaptıklarını ve diasporanın yapısını ortaya koyduklarını görülmektedir. Diaspora yapıları, bulundukları ülkelerde ekonomik alanda faaliyet göstermeleri ve bir kısmı parlamentolarda yer almaları nedeniyle yumuşak güç olarak kullanılmalarında önemli bir işleve sahiptir. Pek çok STK, tek tek ülkelerin kapsamı dışında, halkın ortak faydasını düşündüklerini ve 'küresel bir vicdan' olduklarını iddia etmektedir. Doğrudan hükümetlere ve hatırı sayılır iş adamlarına lobicilik faaliyetleri gerçekleştirerek politikalarını uygulama konusunda baskı yaparak; ayrıca, halkların görüşünü değiştirerek dolaylı olarak yeni standartlar geliştirirler (Seven, 2019, s.56-57).

2.6. Yumuşak Güç Olarak Eğitim

Önceki bölümde yumuşak gücün araçları ve kaynaklarından söz edildi. Bu tezin konusu ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle eğitimin yumuşak güç olarak nasıl

kullanıldığı üzerinde durmak faydalı olacaktır. Aşağıda eğitimin bir yumuşak güç aracı olarak nasıl kullanıldığına değinilecektir.

Her zamankinden daha küreselleşmiş bir dünyada, rekabet eden fikirler ve normlar daha hızlı ve daha geniş bir alana yayılıyor, bu nedenle yumuşak gücün kullanımının, devlet ve devlet dışı aktörlerin nüfuzlarını güvence altına almak için kullandığı veya en azından mevcut tüm yolları değerlendirdiği hararetli bir çekişme olmasını sağlıyor. Bu referans çerçevesi göz önünde bulundurulduğunda, bu yollardan biri olan yükseköğretimin önemli bir rol oynayabileceği ortaya çıkmaktadır. Bu, özellikle yükseköğretimin uluslararasılaşmasına yönelik artan bir talep olduğu için geçerlidir (Sheng-Kai, 2015, s.3). Çok sayıda bilimsel eser ve materyalde, muhtemelen zenginlik ve güçten ziyade bilgi ve bilgi üzerine kurulmuş bir endüstri sonrası veya bilgi toplumu olarak kabul edilen çağdaş dünyada eğitimin değeri açıkça artmaktadır (Sayamov, 2013, s.1).

Yalnızca yenilikçi bir yüksek teknoloji ekonomisinin gereklerini karşılayan ve uluslararası eğitim ve bilim sektörleriyle uyumlu modern bir eğitim sistemi, modern devletin ‘küresel akıl rekabeti’ içinde en büyük rekabet avantajlarından biri haline gelebilir ve en yetenekli yabancı öğrencileri cezbedebilir. Eğitim sisteminin her zaman belirli bir devletin refahının ana motoru olduğu da vurgulanmalıdır. Ne de olsa, herhangi bir devletin uygulanabilir eğitim sistemi mekanizmasının yardımıyla refah düzeyinde önemli başarılar gösterebileceği bilinmektedir (Amirbek & Ydyrys, 2014, s.2).

Eğitim yoluyla yumuşak güç, son zamanlarda ülkelerin ulusal çıkarlarını genişlettiği yeni bir trend olarak ortaya çıkmıştır. Bugünlerde diplomaside ve uluslararası ilişkilerde 'yumuşak güç' aracı olarak görülüyor. İncelenen ilgili literatür, günümüzde eğitim olanaklarının sağlanmasının etkili bir yumuşak güç aracı olduğunu göstermektedir. Birçok ülke, imajlarını bölgesel ve uluslararası olarak geliştirmek için kültürel değerlerini yaymak için kendi ülkelerinde çalışma yürütmek üzere yabancı akademisyenleri, araştırmacıları ve öğrencileri cezbetmektedir (Soomro, Siddiqui & Khoso, 2020, s.5-6). Ayrıca, yumuşak güce büyük katkı sağlayan ve kamu diplomasisinin önemli bir alanı olarak uluslararası eğitim, ticari değer üretmek, bir ülkenin dış politika önceliklerini ve çıkarlarını desteklemek ve bir ülkenin ekonomik

kalkınmasına ve yatırımına katkıda bulunmak gibi birçok avantaj sağlamaktadır (Vaxevanidou,2018, s.1).

Yüksek öğrenim bursu, hükümetlerin kendi yumuşak güçlerini küresel ölçekte yaratmak ve yansıtmak için kullandıkları araçlardan biridir. Yüksek öğretim bursları, diğer yumuşak güç araçlarından bağımsız olarak mevcut olmayıp, onları tamamlamaya hizmet etmektedir (Aras & Mohammed, 2018, s.17). Ülkeler eğitim yoluyla ulusal çıkarlarını genişletmiştir. Postkolonyal çağda eğitim, ulusal etkinin ilerlemesinde hala önemli bir rol oynamaktadır (Peterson, 2014, s.1). Bunun uygulamalarını günümüz dünyasında da görebilmekteyiz. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemden bu yana eğitim, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya, Birleşik Krallık (İngiltere), Avrupa Birliği (AB) ve Çin gibi dünyanın önde gelen güçleri tarafından dış politika öncelikleri nedeniyle radarlarında olan ülkelerin öğrencilerine burs ve akademik değişim programları teklifleri şeklinde önemli ölçüde kullanılmıştır (Kelkitli, 2021:2). Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Avustralya gibi ülkeler, eğitim fırsatlarının sağlanmasını yumuşak gücün etkili araçlarından biri olarak tanımlamışlardır. Burs alanlar, ülkelere döndükten sonra yurtdışında edindikleri bilgileri eğitimleri sırasında uygulayacakları üst düzey pozisyonlarda yer alacaklardır. Fullbright Programı, Chevening Ödülleri ve Colombo Planı Bursları aracılığıyla ülkeler, kültürlerini ve standartlarını uluslararası topluma tanıtmak konusunda uzun süredir yumuşak güç hedeflerine ulaşmışlardır (Sheng-Kai, 2015, s.3). Bu duruma, eğitim yoluyla kamu diplomasisi kapsamında siyasi liderlerin okudukları ülkelere sempati ve iyilik gösterdikleri çok sayıda örnek gösterebiliriz. Özellikle Afgan savaşı sırasında Sovyet yetkilileri, Sovyet dostu bir rejim kurmak amacıyla Afgan siyasi ve entelektüel seçkinlerini Sovyet ideolojisini kabul ettirdi. Mesela bunlardan biri Nur Mohammad Taraki idi. Taraki'nin PDPA Genel Sekreteri ve 'Hulk' (Halk) fraksiyonunun lideri olduğu belirtilmelidir. Ayrıca Sovyetler Birliği'nin, SSCB'de eğitim görmüş Sovyet yanlısı Afgan yetkililer aracılığıyla Afgan halkına ideolojisini tanıtmaya çalıştığı da bilinmektedir (Amirbek & Ydyrys, 2014, s.2).

3. DİPLOMASİ TANIMI

Bu bölümde, diplomasinin tanımına değinilecek ve sonrasında diplomasiden kamu diplomasisine geçişte etkili olan faktörler incelenecektir. Öncelikle, kamu diplomasisi kavramı ve kamu diplomasisinin uluslararası anlamda faaliyet alanları ele alınacaktır. Ardından, bir kamu diplomasi aracı olarak burs programları incelenecek, ülkelerin uluslararası öğrencileri ülkelere çekmek isteme nedenleri ile bu anlamda uluslararası arenada başarılı faaliyetler gerçekleştiren ülkelerin burs faaliyetleri ele alınacaktır.

Diplomasi sözcüğü Eski Yunancadaki ‘diploma’dan gelmektedir ve Yunanca’da diploma ‘katlanmış kâğıt’ anlamına gelmektedir. Katlanmış kâğıtta yer alan gizli bilgilerin, geleneksel diplomasinin kapalı kapılar ardında yürütüldüğü ve sadece sonuçlarının kamuoyuna duyurulduğu anlamına geldiği ifade edilmektedir. Diplomasi, ‘hükümetin belirli konulardaki görüş ve düşüncelerini diğer devletlerdeki karar vericilere doğrudan iletme süreci’ olarak ifade edilebilir. Bu süreç; kamu görevlileri arasında müzakere yoluyla elde edilir ve bu nedenle diplomasi ‘müzakere sanatı’ olarak da ifade edilmektedir (Özkan, 2016, s.50). Ayrıca yabancı topluluklarla ilişkileri düzenleyen bu belgeleri koruyacak, düzenleyecek ve şifresini çözecek kişilere ihtiyaç duyulmuştur. Bundan dolayı, 18. yüzyıla kadar diplomasi kavramı belgeleri inceleme bilimi olarak kullanılmıştır (Erzen, 2012, s.6). Günümüzde ise Türk Dil Kurumu’nun ifadesiyle diplomasi ‘uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü; yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlilerin oluşturduğu topluluk’ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022).

Diplomasi kavramının tanımlamasını başka şekilde gerçekleştirenler de vardır. Güven’e (2020, s.51) göre diplomasi, genellikle devletlerin dış politika hedeflerine ulaşmak için kullandıkları siyasi etki araçlarından biridir. Bu kapsamda, klasik diplomasinin dar anlamıyla devletler, resmi temsilcileri olan diplomatlar aracılığıyla diğer devletlerle iletişim ve etkileşim içindedir. Diplomasinin geniş anlamıyla devletler, dış politikada siyasi etkinin tüm yöntem ve tekniklerini kullanarak diplomasi uygularlar. Başka şekilde ifade edilecek olunursa diplomasi, uluslararası ilişkileri, siyasi yürütmeyi, dış politika ile ilgili faaliyetleri düzenleme ve esas olarak müzakere ve anlaşmalardan oluşan bir sanat ve beceridir diye tanımlanabilir (Aydemir, 2016, s.71).

Bu açıklamalardan hareketle, devletler arasındaki ilişkileri yürütme ve yönetme sanatı olarak tanımlanan diplomasinin devletler tarafından dış politika hedeflerine ulaşmak için uygulandığı görülmektedir. Diplomaside hedef kitle, yabancı devletlerin temsilcilerini ve diplomatları içerir. İlk zamanlarda tek yönlü bir ikna süreci olarak gerçekleşen diplomasi, tarih boyunca evrim geçirmiş ve ilişki kurarak gerçekleşmeye başlamıştır (Özel, 2021, s.5).

Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesinden dolayı, dünya ülkelerinden birinde meydana gelen bir olay, küreselleşmenin de etkisiyle büyük bir hızla tüm dünyaya yayılmakta ve tüm dünya ülkelerini etkilemektedir. Mevcut durum, devletler arası ilişkileri düzenlemek, küresel barış ve güvenliği sağlamak ve diplomasi kavramına ilgiyi artırmak amacıyla devletler arasında yürütülen diplomatik faaliyetlerin önemine dikkat çekmektedir. Giderek küreselleşen ve sürekli iletişim içerisinde olan dünya düzeninde, insan olarak diplomatların ve bir süreç olarak diplomasinin önemi gün geçtikçe artmaktadır (Erzen, 2012, s.3).

3.1. Diplomasiden Kamu Diplomasisine Geçiş

Diplomasi uzunca bir süre bu şekilde devletlerarası ilişkileri düzenleyen bir kurumlar ve süreçler bütünü şeklinde kendi oluşturduğu gelenekler içerisinde faaliyet gösterirken, yakın dönemde içerik ve araçlar açısından ciddi bir değişim geçirmiştir. Bu değişimin çok önemli bir boyutu, kamu diplomasisi gibi kendine özgü bir alanın ortaya çıkmasıdır. Bu bölümde kamu diplomasisini doğuran dönüştürücü gelişmelerden ve kavramın içeriğinin açıklanmasından bahsedilecektir.

Ticaret özgürlüğünün yaygınlaşması, küresel medya devlerinin ortaya çıkması, insanların artan hareketliliği ve değişen demografik yapılar, sadece küresel pazarlar değil, aynı zamanda küresel toplumlar da meydana getirmiştir. Öte yandan, internet gibi yeni iletişim teknolojilerinin yükselişi, farklı geçmişlere sahip insanların birbirlerinden öğrenebilecekleri ve birbirlerinin deneyimlerini anlayabilecekleri sanal ilgi toplulukları yaratıyor. Ulaşım kolaylığı ve dijitalleştirilmiş iletişim, daha yakın ve daha fazla etkileşime izin veriyor. Bu karşılaşmalar sayesinde insanlar etnik, dini veya dilsel farklılıklara dayalı çatışmaları önlemek için anlayış geliştirebilirler. Kültürel çeşitliliğin bir engel olmaktan ziyade, küresel tabanlı bir toplumda yenilikçiliği, yaratıcılığı ve uzlaşmayı yönlendiren stratejik bir kaynak olduğu da kabul edilmektedir (Potter, 2002, s.11). Yeni dönemde bilgi, iletişim, kültür ve kamuoyu gibi unsurlar ön plana çıkarken;

STK ve küresel şirketler de siyasi ve askeri güç unsurlarının yanında önem kazanmıştır. Yani ülkeler açısından, kamu gündemini etkileyecek araçlar da kritik role sahip olmuşlardır (Budak & Terzi, 2021, s.230).

Küreselleşme süreci ile birlikte, finansal, sosyal, politik ve kültürel alanlarda birçok değişim meydana gelmiştir. Bu sürecin neredeyse küresel bir paradigma kaymasına neden olduğu görülmektedir. 20. yüzyıl, Soğuk Savaş dönemini, ulusların birbirleriyle sınırlı iletişim/etkileşime sahip olduğu zamanı temsil eder; 21. yüzyıl, iletişim yöntem ve araçlarının giderek yaygınlaştığı, kamuoyu kavramının önemini arttığı, imaj, algı ve prestij değerlerinin giderek arttığı bir çağı temsil etmektedir (Özkan, 2014, s.36). Yine benzer şekilde Köksoy da uluslararası ilişkiler alanında geçen yüzyılda yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki değişimleri bütünleşmiş bir dünya toplumu yarattığını ifade eder. Bu entegrasyon, devletlerin hem iç ve hem de dış politika konularında karar alma gücünü önemli ölçüde zayıflatmakla beraber, hükümetleri siyasi süreçleri ve karar alma sürecini farklı taraflarla paylaşmaya zorlamıştır (Köksoy, 2014, s.212).

Demokrasiye, insan haklarına ve özgürlüğe değer verildiği yeni yüzyılda, kamuoyu ülke ve toplumlar üzerinde belirleyici bir rol oynamaya başlamıştır. İletişim teknolojisinin gelişmesiyle bilgiye ulaşımın hız kazanması ve kolaylaşması, internetin yaygınlaşması ile artan etkileşim, kamuoyunu bu süreçte sorgulayan, tartışan, öğrenen ve bu sürece katılıma değer veren bir konuma getirmiştir (Özkan, 2016, s.5). Kamu diplomasisini daha önemli hale getiren şey Soğuk Savaş'ın sona ermesidir: demokrasinin yaygınlaşması, medya patlaması ve çok uluslu STK'ların ve protesto hareketlerinin ortaya çıkması, gücün muhteviyatını değiştirmiş ve hükümetlerin bağımsız hareket etme özgürlüklerine her zamankinden daha fazla kısıtlamalar getirmiştir. Leonard, bu durumu Soğuk Savaş sırasında olduğundan daha fazla, hedeflerimize ulaşmak istiyorsak, onları temsil eden hükümetlerle olduğu kadar yabancı halklarla iletişim kurmaya da yatırım yapmamız gerektiğini ifade eder (Leonard, Stead & Smewing, 2002, s.3). Bu durum, uluslararası ilişkiler literatürüne çok uzun zaman önce giren fakat son zamanlarda daha çok sözü edilen kamu diplomasisi kavramının artık uluslararası arenada sadece devletlerin değil; kamuoyunun da önemli bir aktör olabileceğini, geleneksel diplomasiinin önemini kaybettiğini, siyasi süreçlerin STK'ları ve genel kamuoyunu kapsadığı ileri sürmektedir (Aydoğan, 2011, s. 20).

Diplomasi alanında çalışan bazı bilim adamları, ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılığın diğer sonuçlarıyla birlikte kamu diplomasisinin ortaya çıkmaya başladığı bu yeni dönemi ‘küresel diplomasi’ olarak tanımlamışlardır. Bu açıklamadan hareketle küresel diplomasi anlayışını önceki dönemlerden farklı kılan kriterler, ülkelerin ekonomik olarak birbirine artan bağımlılığı, bu sebepten ötürü uluslararası platformda karşılıklı bağımlılık anlayışının doğması, kamuoyunun dış politikanın kararlarının alınmasında giderek daha baskın bir hal alması, sömürge halklarına kendi kaderini tayin hakkı verilmesi, sömürgecilikte uygulanan yöntemlerin işlevsiz kalması, giderek artan bilgi teknolojilerinin kullanımının diplomasi üzerindeki etkinliği ve diplomasi alanında söz sahibi olacak yeni aktörlerin çeşitliliğidir (Akçay, 2014, s.8).

Uluslararası ilişkiler bu yüzyılda o kadar büyük ve kalıcı bir şekilde değişti ki, artık tek başına geleneksel diplomasi ulusların barış zamanı işlerini yönetemezdi. Diğer ülkelerdeki toplumlarla aracı olmaksızın doğrudan bağlantı ve iletişim kurmaya yönelik gerçekleştirilen faaliyetler içeren kamu diplomasisi, uluslararası arenanın son derece kritik bir bileşeni olarak yerini almıştır (Tunch,1990, s.4). Geçen yüzyılda diplomatlar gibi devlet görevlileri vasıtasıyla yürütülen uluslararası ilişkilerin yetersiz kalması sonucunda ‘devletten halka’ veya ‘halktan halka’ şeklinde yürütülen kamu diplomasisi devletler tarafından benimsenmeye başlamıştır (Çiçek, 2015, s.12).

Melissen, gelenekçi bir bakış açısıyla diplomasiyi, uluslararası ilişkilerde aktörlerin rol ve sorumluluklarının açıkça tanımlandığı bir oyun olarak tanımlamaktadır. Bu tablo artık postmodern ulusötesi ilişkilerin çok daha kasvetli dünyasına ya da çoğu aktörün istedikleri kadar kontrole sahip olmadığı bir dünyaya benzemiyor. Ayrıca, bugün diplomatik memurların alıcıları, onların muadilleri değil, diplomatik faaliyetlerde bulunan veya uluslararası siyaset alan birçok insandır. Sonuç olarak, diplomasi gereklilikleri değişti (Melissen, 2005, s.5).

Uluslararası arenada devletlerin dış politikadaki eylemlerinin meşruiyeti daha önce sadece uluslararası hukuk kurallarıyla teyit edilirken, giderek artmakta olan toplumsal hassasiyetlerin birçok alanda kendini gösterdiği görülmektedir. Bu yüzden politikacılar, politikalarının meşruiyetini sağlamak için kamuoyundan ve sivil toplumdan destek almak için dış politika kararlarında yeni bir modeli oluşturmaya başlamış ve bu politikalar uluslararası toplum tarafından kabul görmüştür. Yeni diplomasi modeli diye de tanımlanan yeni dış politika uygulaması, uluslararası ilişkiler teorilerinde ‘kamu

diplomasisi' adıyla yerini almıştır. Öte yandan Melissen kamu diplomasisini yeni şişelerde eski şarap olarak görmek cezbedici benzetmesiyle aslında kamu diplomasi tarihinin çok eski zamanlara dayandığını ifade etmektedir. Yabancı kamuoyuna yönelik resmi iletişim, sonuçta uluslararası ilişkilerde yeni bir olgu değildir. Artık kamu diplomasisi olarak adlandıracağımız imaj geliştirme, propaganda ve faaliyetler, neredeyse diplomasinin kendisi kadar eskidir. Eski zamanlarda bile, prestij bilincine sahip prensler ve onların temsilcileri, yabancı ülkelerdeki kamuoyunun potansiyelini ve tuzaklarını hiçbir zaman tamamen göz ardı etmediler. Ulusa ve onun imajına yapılan atıflar İncil'e kadar uzanır ve antik Yunan ve Roma'daki uluslararası ilişkiler, Bizans ve İtalyan Rönesansı, yabancı halklara yönelik diplomatik faaliyetlere aşınaydı (Melissen, 2005, s.3).

Kamu diplomasisi terimi ilk kez 1965 yılında Boston yakınlarındaki Tufts Üniversitesi'nden Diplomasi Okulu'nun dekanı olan emekli bir Amerikalı diplomat olan Edmund Gullion tarafından uluslararası bilgi ve kültürel ilişkiler sürecine kullanıldı (Cull, 2009, s.17). Tunch (1990, s.3), kamu diplomasisini, bir hükümetin fikirlerini ve ideallerini, kurumlarını ve kültürünü, ulusal hedeflerini ve geçerli politikalarını anlamak için yabancı bir kitleyle iletişim kurma süreci olarak tanımlamaktadır. Yine Potter kamu diplomasisini, bir ülkenin hükümetinin, başka bir ülkenin kamuoyunu veya seçkinlerini hedef ülkenin siyasetini kendi lehlerine çevirmek için etkileme çabası diye tanımlar. Ulusal hedefler ve çıkarlar, uluslararası yayın, yabancı gazetecilerin ve akademisyenlerin eğitimi, kültürel etkinlikler, değişim programları, eğitim ve burslar, planlı ziyaretler ve konferanslar ve yayınlar dahil olmak üzere çeşitli yollarla yabancı kamuoyuna iletilir fakat; bu sadece tek yönlü bir yol değildir (Potter, 2002, s.7).

Ayrıca kamu diplomasisi, bir devlet veya hükümet tarafından belirli bir amaç için, diğer ülke kamuoyuna yönelik, çok boyutlu ve çok yönlü, ağırlıklı olarak yumuşak güç kaynakları kullanılarak tanımladığınız hedef kitleyi etkilemek için yürütülen faaliyetlerdir (Ejder, 2019, s.52). Bir başka deyişle kamu diplomasisi farklı toplumlarla ilişkiler, bağlantılar kurmakla ilgilidir: diğer ülkelerin, kültür ve ihtiyaçlarını anlamak; bakış açılarını iletmek, olumsuz ve yanlış algılamaları düzeltmek; ortak bir neden bulabilecek alanlar yaratmaktır. Kamu diplomasisi ile geleneksel diplomasi arasındaki fark, kamu diplomasisinin her iki taraftaki çok daha geniş bir insan grubunu ve o zamanki hükümetin çıkarlarının ötesine geçen daha geniş bir çıkarlar grubunu içermesidir (Leonard, Stead & Smewing, 2002, s.9). Kamu diplomasisinin geleneksel

diplomasiden bir başka farkı da geleneksel diplomaside genellikle hükümetlerin dışışleri bakanlıklarının iletişimiyle uluslar arasındaki ilişkileri yürütmeyi içermesidir. Geleneksel diplomaside genellikle gizlilik ve mahremiyet vardır. (Diplomaside gizlilik hiçbir şekilde gizli anlaşmalar veya sözleşmeler anlamına gelmez. Bu sadece bir anlaşmaya varmak için gizli bir sürecin olması gerekebileceği anlamına gelir). Bunun aksine, kamu diplomasisi, tanımından da anlaşılacağı üzere neredeyse her zaman açık bir süreçtir. Tanıtım, onun doğal amacıdır; çağrı halkadır: insanların bilmesini ve anlamasını istenmektedir (Tunch, 1990, s.3-4).

Kamu diplomasisi faaliyetleri, başka bir ülkenin vatandaşlarının görüşlerini istendik doğrultuda manipüle etmek için kullanılmaktadır. Kamu diplomasisi, halkla ilişkiler disiplininin ulus ötesi bir tezahürüdür demek yanlış olmayacaktır. Başka bir ifadeyle, bir ülkenin çeşitli çıkarlarına göre uluslararası toplumların fikir ve görüşlerini etkilemek için kullandığı diplomasi şeklidir (Akçay, 2014, s.18). Kamu diplomasisi, diplomaside merkezi bir yere sahiptir. İki hükümet arasındaki iletişim olan klasik diplomasinin aksine, kamu diplomasisi bir hükümetin yabancı bir halkla iletişimidir (Muhasilovic, 2020, s.36). Bu doğrultuda kamu diplomasisinde, karşılıklı iletişim ve etkileşim öngörülmektedir. Kamu diplomasisi, hedef grupları dinlemek ve önceliklerini belirlemek, bu esnek iletişim sürecinin temel unsurlarından biridir. Bu anlamda kamu diplomasisine dinamik ve çok boyutlu bir iletişim sürecidir demek yanlış olmayacaktır. Temel unsurlar, konuşmak kadar dinlemek, konuşmak kadar anlamak ve bilgilendirmek kadar iletişim kurmaktır (Kalın, 2011, s.12). Dolayısıyla kamu diplomasisi, uygun strateji ve uygulamaların teşvik edildiği, ihtiyaç duyulduğunda temel mesajların kullanıldığı, ulusal hikayelerin aktarıldığı, devlet dışı aktörlerin ve kamuoyunun bu sürece dahil edildiği, stratejik iletişimin bilinçaltında vurgulandığı çok boyutlu bir modeldir (Aydemir, 2016, s.106).

Kamu diplomasisinin tanımları incelendiğinde; ülke insanı ve aydınları hakkında yaratılan olumlu izlenimin ve ülkeler arasında oluşturulacak kültürel çekiciliğin ülke imajına olumlu katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Kamu diplomasisi ağırlıklı olarak yerel ve ulusal medyanın yanı sıra akademik kurumlar, STK'lar ve ekonomik dernekleri kullanır. Bu gruplar ellerindeyken medyanın da yardımıyla, düzenli olarak gönderilen mesajlar ve sloganlar altında oluşturulan uluslararası iş birlikleri ile istenilen farkındalığı yaratmak mümkündür (Erzen, 2012, s.54).

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi, kamu diplomasisinin temelinde yabancı halklarla doğrudan iletişim kurarak onların düşüncelerini ve bu yolla hükümetlerini etkilemek olduğu ve bunun bir pozitif algı yaratma girişimi olduğu söylenebilir. Bu algı, bir ülkenin politikalarını, eylemlerini, ekonomik ve politik sistemlerini etkiler. Her halükârda, bu yöntem yabancı halkla bir temas biçimidir ve amaç genellikle aynıdır: uluslararası ilişkileri ulusun çıkarları doğrultusunda yönlendirmek (Budak, 2012, s.19).

Bir başka açıdan bakıldığında, geleneksel diplomasinin genellikle sert güç hedeflerine dayalı olarak askeri veya ekonomik güç kullandığı görölmektedir. Öte yandan, kamu diplomasisi genellikle kültürel, politik, eğitimsel ve ekonomik gücü içeren yumuşak gücü kullanır. Sert güce dayalı başarılı diplomasi, sert güç kullananlara karşı saygının yanı sıra korku, nefret ve güvensizlik de oluşturabilir. Başarılı kamu diplomasisi, bir ülkeyi yalnızca daha saygın hale getirmekle kalmaz, aynı zamanda o ülkeyi daha çok beğenilir kılabilir.

Başarılı bir kamu diplomasisi uygulamak isteyen devletlerden akılcı, ikna edici ve savunulabilir politikalar izlemek beklenmektedir. Şiddet, tehdit, işgal gibi gayrimeşru yolları özendiren ve evrensel hukuk kurallarını yok sayan politikalar benimsemek ve bunları dünya kamuoyuna izah etmek mümkün değildir. Sistematik olarak insan haklarını ihlal eden veya başka bir ülkeyi işgal eden bir ülkeden başarılı bir kamu diplomasisi politikası izlemek pek de mümkün görünmemektedir. Çin'in Doğu Türkistan'daki faaliyetleri, İsrail'in Filistin topraklarını işgali, George W. Bush döneminde Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi, Guantanamo ve Abu Ghraib gibi skandallar, farklı siyasi ve coğrafi özelliklere sahip bu ülkelerin başarılı bir kamu diplomasisi için bir arada yaşamalarını imkânsız kılıyor (Kalın, 2011, s.12).

Kamu diplomasisinde yeni bir ilişki inşa etmenin temel koşulu güvendir. İç ve dış politika farkının giderek ortadan kaybolduğu uluslararası arenada, devletler ilk etapta kendi sorunlarını çözüme kavuşturmayı hedeflemeli; ekonomi, siyaset, hukuk ve sosyal gibi pek çok alanda ülkesini ileriye taşımayı ve halkını mutlu etmenin çabası içerisine girmelidir. Devletlerin demokrasi, adalet, insan hakları, refah, özgürlük ve hukukun üstünlüğü alanlarında tam gelişme sağlayamadan, diğer milletlere örnek teşkil edip diğer ülkelerin cazibe merkezi haline gelebileceğini düşünmek gerçekçi değildir. Bu gelişmişlik düzeyine ulaşamayan ülkeler, kamu diplomasisi uygulamasalar bile başarılı olma ihtimalleri çok düşüktür (Özkan, 2016, s.10).

Kamu diplomasisi, devletlerin potansiyel çıkar, fırsat, tehdit ve tehditlere dayalı bir değerlendirmeye dayalı olarak oluşturdıkları ve başka devletlerin halklarını etkilemek için kullandıkları faaliyetleri içerir ve geleneksel diplomasinin aksine, diğer ülkelerin hükümetlerini değil, STK'ları ve kamuoyunu hedef alır. Ülkeler ayrıca kamu diplomasisi yoluyla yabancı ülkelerin vatandaşları ile kendi vatandaşları ve kurumları arasındaki iletişimi genişletme olanağı da bulmaktadır (Özkan, 2016, s.5). Son olarak kamu diplomasisinin amacı propagandadan ziyade, nesnel gerçeklere ve gerçeğe dayalı stratejik bir iletişim dili oluşturmaktır. Kamu diplomasisi uygulamaları 'devletten halka' ve 'halktan halka' olmak üzere iki ana yol üzerinde yürütülmektedir. Devletten halka faaliyetler, devletin politikalarını ve faaliyetlerini resmi araç ve kanalları kullanarak halka açıklamayı amaçlar. Halktan halka yönelik faaliyetlerde ise STK'lar, araştırma merkezleri, kamuoyu yoklamaları, medya, kanaat önderleri, üniversiteler, değişim programları, dernekler ve vakıflar gibi sivil unsurlar kullanılmaktadır (Kalın, 2011, s.11).

3.2. Kamu Diplomasisinin Temel Faaliyet Alanları

Önceki bölümde kamu diplomasisi kavramı ve içeriği izah edilmeye çalışıldı. Devletler kamu diplomasisini etkin bir şekilde uygulayabilmek adına çok çeşitli araçlar kullanmakta ve faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Eğitim, kültür, sanat, spor, teknoloji, internet ve inanç gibi araçlar ve faaliyetler kamu diplomasisinin kavramı içerisindedir. Burada söz konusu araç ve faaliyetler içerisinden bizim tez konumuzla alakalı olan iki husustan söz edilecektir: Eğitim ve kültür.

3.2.1. Eğitim

Eğitim yoluyla kamu diplomasisi, son zamanlarda devletlerin ulusal çıkarlarını genişlettiği yeni bir trend olarak ortaya çıkmıştır. Artık diplomaside ve uluslararası ilişkilerde bir 'yumuşak güç' aracı olarak görülmektedir. Yumuşak güç, başkalarının tercihlerini şekillendirme ve başkalarının davranışlarını etkileme özelliğine sahiptir. Eğitim fırsatlarının sağlanmasının günümüz yumuşak gücünün etkili bir aracı olduğunu göstermektedir. Birçok ülke, bölgesel ve uluslararası düzeyde imajlarını geliştirmek, kültürel değerlerini yaymak, ülkelerinde çalışma yapmak ve eğitim görmelerini sağlamak için yabancı akademisyenleri, araştırmacıları ve öğrencileri etkilemek amacıyla birtakım faaliyetler uygulamaktadırlar (Soomro, Siddiqui & Khoso, 2020, s.24-25). Kültürel araçların yanı sıra eğitim de kamu diplomasisinin önemli bir yönünü

oluşturmaktadır. Pek çok öğrenci, eğitim için başka ülkelerdeki üniversitelere gitmekte, devlet veya özel kuruluşların sunduğu burslarla eğitimlerine devam etme yoluyla öğrenci değişim programlarından yararlanmaktadır. Eğitim faaliyetleri eğitim bursları ya da öğrenci değişim programları ile sınırlı kalmamakta, birçok bilim insanının başka ülkelerde gerçekleştirilen konferans ve kongrelere katılmasına, bilimsel araştırmalar yaparak bilgi ve fikir alışverişinde bulunmasına destek olmaktadır. Eğitim hayatlarının önemli bir bölümünü anlaşıma yapılan ülkede geçiren öğrenciler bu vasıtaıyla eğitim gördükleri üniversite ortamını tanıma fırsatını elde etmektedirler. Ayrıca eğitim gördükleri ülkenin kültürünü ve yaşam tarzını da öğrenmektedirler. Bundan dolayı, öğrencilerin öğrenim hayatları süresince aldığı olumlu izlenim ve yaşamış olduğu deneyimler, o ülkeye karşı olumlu duygular besleyip, olumlu bir imajın oluşmasına neden olmaktadır (Güven, 2020, s.64-65).

Dünyanın en iyi üniversitelerinin ekonomik ve siyasi güce sahip ülkelerde bulunması şaşırtıcı değildir. Güçlü ülkeler, gün geçtikçe geliştirdikleri ve etkilerini daha geniş alana yaydıkları eğitim programlarıyla, özellikle geleceğin karar verme süreçlerinde etkin bir rol alabilecek liderlik potansiyeline sahip aktörler için ülkelerini bir cazibe merkezine dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu yüzden eğitim alanında amaçlanan sonuçlara ulaşmak amacıyla geliştirilen kültürel değişim programları için hedef kitleye ulaşmak için çeşitli burs olanakları da sağlanabilir. Binlerce öğrenci ve akademisyen her yıl devletlerin sunduğu olanaklardan faydalanmakta; farklı ülkelere seyahat edebilmekte, uluslararası alanda yapılan kongre, sempozyum ve panellere katılabilmekte ve bu şekilde ülkeler arasında ortak programlar oluşturulmasına katkı sunabilmektedirler. Kültürel değişim programlarına katılanlar, eğitimleri sırasında farklı ülkelerin kültürleri hakkında bilgi edinme fırsatı da bulabilirler. Bu nedenle kamu diplomasisi çalışmasının bir parçası olarak; ortak değerlerin oluşturulması, kültürlerin tanıtımı ve sivil diyalogun geliştirilmesi konularında eğitim alanında yapılan araştırmaların çok önemli olduğu görülmektedir (Erzen, 2012, s.130).

3.2.2. Kültür

Ülkeler arası bilgi ve paylaşımını destekleyecek araçların geliştirilmesi, farklı ülkelerin kültürünü de beraberinde getiriyor. Kültür alanında özellikle sanat (müzik, sinema, tiyatro, dans, fotoğraf, resim, sergi vb.), edebiyat, moda ve spor alanlarında bu bağlantıyı sağlayabilecek çalışmalar yapılmaktadır. İletişim ve teknolojiye yenilikler;

dünyanın herhangi bir yerinde başlatılan herhangi bir fikir veya eylem hareketinin diğer ülkelere yayılmasını sağlarken, kısa sürede geniş bir etki alanı yaratır (Erzen, 2012, s.133).

Kamu diplomasisinde kültür, uluslararası arenada yer almak, kamuoyunun fikirlerini diğer uluslararası aktörlere aktarmak, kültürel alışverişi sağlayarak bütünlük ve güvenilirlik yaratmak isteyen bir aktörün ulusal kültürünü tanıtmaya aracı olarak kullanılmaktadır. Bir ülkenin kendini dünyadaki diğer ülkelere farklı stratejik amaçlarla sunma politikalarının tümü, kamu diplomasisinin bir parçasıdır. Kamu diplomasisinin bu noktadaki hedeflerine ulaşabilmek için kullandığı araçlardan biri de kültürel diplomasıdır. Kültürel diplomasının temel amacı, bireyleri farklı kültür ve bakış açılarıyla tanıştırmak, böylece karşılıklı diyalog ve empati oluşmaktır (Güven, 2020, s.59).

Kültürel diplomasi, bir aktörün kültürel değerlerini yurt dışında tanıtarak uluslararası çevreyi etkileyip, bu doğrultuda yönetme teşebbüsü olarak tanımlanabilir. Tarihsel olarak Kültürel Diplomasi, bir ülkenin kendi kültürünün örneklerinin ihracatını kolaylaştırma politikası anlamına gelir. Bugün buna British Council veya İtalyan Kültür Enstitüsü gibi kuruluşların çalışmaları da dahildir. Antik örnekler, İskenderiye'deki büyük kütüphanenin Yunan yapımını, Roma Cumhuriyeti'nin sınırlarından 'dost kralların' oğullarını Roma'da eğitim almaya davet eden politikasını ve Bizans İmparatorluğu'nun Slav topraklarında Ortodoks evanjelizme sponsorluğunu içerir. Kültürel Diplomaside en büyük harcamayı yapanlar, prestijlerinin ve etkilerinin büyük ölçüde francophonie'nin hayatta kalmasına bağlı olduğunu idrak ederek, Fransız dilini sürdürmek için uluslararası bir okul ağını büyük ölçüde sübvans eden Fransızlar olmuştur (Cull, 2009, s.19-20). Fransa-Prusya Savaşı'ndaki yenilgisinden sonra, Fransız hükümeti, 1883'te oluşturulan Alliance Française vasıtasıyla Fransız dilini, kültürünü ve edebiyatını tanıtarak zedelenmiş imajını onarmaya çalıştı. Nye, kültürü bir toplum için anlam yaratan pratikler bütünüdür diye tanımlar. Birçok tezahürü olan kültür; sanat, edebiyat ve eğitim gibi seçkin kesime hitap eden yüksek kültür ve kitle eğlencesine odaklanan popüler kültür diye ikiye ayırır (Nye, 2008, s.96).

Kamu diplomasisinde hükümetlerin kamuoyunu etkilemek maksadıyla yürüttükleri faaliyetler söz konusu iken kültürel diplomasının temel aktörleri birey ya da bireyin mensubu olduğu toplumdur. Kültürün temel unsuru ve üreticisi insan olduğu için

kültürel diplomasi daha çok insanı etkileyen ve onlar aracılığıyla gerçekleştirilen etkinliktir. Devletin kültürel diplomasiye dair rolü oldukça kısıtlı olmakla beraber en büyük fonksiyonu vatandaşları için ait olma duygusu ve bir kimlik sağlayabilmesi olacaktır. Bu açıdan bakıldığında kültürel diplomaside insani gelişmişlik oldukça belirleyici bir unsurdur (Seven, 2019, s.71).

3.3. Kamu Diplomasisi Olarak Burs Programları

Eğitim ve kültürün çok kritik iki kamu diplomasisi aracı ve faaliyet alanı olduğu açıklandı. İşte bu iki alan açısından da etkisini gösteren çok önemli bir politika aracı bulunmaktadır. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan Birleşik Krallıktaki eğitim ve burs programlarına geçmeden önce genel anlamda uluslararası eğitim ve burs programlarına ve bunun bazı örneklerine yer vermek faydalı olacaktır.

Son zamanlarda çoğu ülkenin hükümetleri, kamuoyunu etkilemeye, konumlarını savunmaya, amaç ve girişimlerinin meşruiyetini, dış politikalarını uluslararası topluma açıklamaya, kendi kültür ve değerlerini başka ülkelere sunmaya ve bu doğrultuda uluslararası arenada imaj geliştirmek ve ülkelere karşı bir sempati oluşturmak ve başka ülkelerin halklarını etkilemek için kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmektedirler (Ejder,2019, s.4). Kamu diplomasisi, kullandığı yöntemler aracılığıyla ülkenin tanınırlığını ve hayranlığını artırarak eğitim, bilim, turizm, yatırım ve siyaset alanlarında insanları ortaklıklara ve iş birliğine götürebilir. Kamu diplomasisi faaliyetleri sadece ülke hakkında olumlu bir imaj oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda artan iş birliği ile ülkenin kamu diplomasisi araçlarının gelişmesine de katkıda bulunur. Kamu diplomasisinde kullanılan eğitim, bilim ve turizm gibi araçlar giderek artmakta ve kamu diplomasisinde daha yaygın hale gelmektedir (Özel, 2021, s.4).

Mevcut kamu diplomasisi, sadece bilgilendirme faaliyetlerine odaklanmaktan uzaklaşmakta ve uzun vadeli çabalara daha fazla önem vermektedir. Bu uzun vadeli çabalara, uluslararası eğitim değişimleri, kültürel değişimler ve yurtdışında dil öğretimi gibi faaliyetler örnek gösterilebilir. Mark Leonard'ın kamu diplomasisi kavramı, yukarıdakilerin hepsini birleştirebildiğinden, konuyla ilgili literatürdeki belki de en kapsamlı olanıdır. Kamu diplomasisinin amacının üç yönlü olduğunu savunmaktadır: bilgi iletmek, ülkenin olumlu bir imajını satmak ve hükümetlerin politikalarını rahat bir şekilde yürütebileceği uygun bir ortam sağlayan kalıcı ilişkiler kurmak. Bu nedenle, kamu diplomasisinin Leonard tarafından üç yönü olduğu düşünülmektedir: (i) günlük

iletişim; (ii) stratejik iletişim ve (iii) ilişki kurma (Leonard, Stead & Smewing, 2002, s.8). İlişki kurma kamu diplomasinin en uzun vadeli olan yönüdür: burslar, seminerler, eğitimler, değişimler, konferanslar aracılığıyla etkili pozisyonlarda olabilecek kişilerle kalıcı ilişkiler geliştirmek, gerçek ve sanal ağlar oluşturmak ve insanlara medya kanallarına erişim sağlamak. Bu; siyasiler, özel danışmanlar, iş adamları, kültürel girişimciler veya akademisyenler gibi akranlar arasındaki ilişkileri geliştirmekle ilgili olduğundan, temasları beslemeye yönelik olağan diplomatik uygulamadan farklıdır (Leonard, Stead & Smewing, 2002, s.18).

Ülkelerin değerlerini, kültürlerini ve dillerini yaygınlaştırmaya yönelik olarak eğitsel ve kültürel değişim programları çerçevesinde gerçekleştirdiği faaliyetler son derece kritik öneme sahip bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilebilir. İnsanın merkezde olduğu bu çalışmalar, uygulayıcı ülkeler tarafından uzun vadede oluşturulmak istenen algıya önemli derecede katkı sağlayabilir (Budak, 2012, s.22). Yükseköğretimin uluslararası yayılımı, Avrupa'daki sınırlı sayıda üniversite nedeniyle akademik haccın bir zorunluluk olduğu Orta ağ'a kadar uzansa da eğitim değişimi bugün bildiğimiz gibi uluslararası eğitim, 20. yüzyılın bir ürünüdür (de Wit, 2002, s.5).

Günümüze gelindiğinde ise, eğitim diplomasisinin dünya çapında dış ilişkilerin yürütölmesi için önemli bir enstrüman olduğu ve kamu diplomasisi uygulamalarında da önemli ve başarılı bir araç olarak kabul edildiği görölmektedir. Yumuşak güç aracı olarak bilinen kamu diplomasisi, ülkelerin ulusal çıkarlarını genişlettiği ve başkalarının tutumlarını şekillendirmeye ve davranışlarını kontrol etmeye çalıştığı modern bir fenomen olarak ortaya ık mıştır. Eğitim değişimleri ve burslar, yumuşak güç stratejilerine önemli katkılar sağlamıştır ve birçok fayda sağlayan küresel diplomasinin ayrılmaz bir yönüdür. Eğitim diplomasisi, ülkeler arasında karşılıklı olarak uygun ve karşılıklı bağlar için etkili bir araçtır. Uluslararası öğrencilere eğitim olanakları sağlamak, birçok ülke tarafından yumuşak güç hedeflerine ulaşmak için önemli bir yöntem olarak görölmektedir (Khan, Ahmad & Fernald, 2020, s.1). Ayrıca eğitim, kamu diplomasisi yoluyla uluslar ve toplumlar arasında sempati ve ilişkiler kurmak için önemli imkân ve fırsatlar içermektedir. Ülkeler kültürlerini aktarıırken/öğretirken dilleri, kültürleri ve eğitim olanaklarıyla yabancı toplumları kendine çekebilmektedir. Böylece kendilerini tanıtmaya fırsatı elde edebilirler. Karşılıklı güvene dayalı bu ilişki sayesinde ülkeler politikalarına destek ve kamuoyu sempatisini kazanabilirler (Özkan, 2014, s.36).

Eğitim değişim programları, bireylerin ve ülkelerin fikirlerini paylaşmaları ve muhtemelen kalıcı ortaklıklar kurmaları için iyi bir platform sağlar. Aynı zamanda ikna yoluyla devletler kendi değerlerini sürekli hatırlatarak hükümetlerinin dış politikasını ortaya çıkarabilirler. Ülkeler, öncelikli olarak seçkinlere yönelik eğitim değişim programlarıyla ilişkiler ve bağlantılar yoluyla, gelecekte siyaseti ve hükümetlerini etkileyebilecek potansiyele sahip yabancı öğrencilerin iyi niyetini kazanabilmektedirler (Özel, 2021, s.6). Bir başka deyişle, ülkeler eğitim programları ile, ülkelerini bir cazibe merkezi haline getirerek gelecekteki karar alma süreçlerinde etkili olabilme potansiyeline sahip kişileri etkilemeye çalışırlar. Bu alanda yapılan araştırmalar, kültürlerin tanıtımına, ortak değerlerin oluşturulmasına ve kamu diplomasisi çerçevesinde sivil diyalogun geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Erzen, 2014, s.129-130). Karagöz de benzer bir açıklamayla, uzun vadede kamu diplomasisi uygulamalarında, ülkelerin ve kültürlerin uluslararası bilinirliğini sağladığı için eğitim ve dil eğitimi büyük önem taşıdığını ve güçlü ülkelerin etkilerini her geçen gün dünyanın farklı farklı yerlerinde hissettirdikleri yeni eğitim programları ile, özellikle geleceğin karar verme süreçlerinde söz sahibi olabilecek aktörler için ülkelerini cazibe merkezi haline getirmeye çalıştığını vurgulamaktadır (Karagöz, 2016, s.31).

Dış politika açısından eğitimdeki değişiklikler nihayetinde her iki taraftaki ülkelerin dış politikalarını olumlu sonuçlarla etkiler. Eğitim değişimleri yoluyla, bu eğitim fırsatlarını sağlayan ülkenin dış politikasını desteklemek için politika hedefleri belirlenir. Aslında, yüksek öğrenim değişimi, bir ülkenin dış politikasını hedef ülkede tanıtmasını çok daha kolay hale getirir (Khan, Ahmad & Fernald, 2020, s.7).

Ayrıca, Lima eğitimsel değişimlere yaygın olarak üç ana işlevin atfedildiği görüldüğünü ifade etmektedir: (i) karşılıklı anlayış oluşturmak; (ii) ev sahibi ülke hakkında olumlu bir imaj yaratmak ve (iii) ev sahibi ülkenin dış politikasına destek yaratmak. İlk argüman, değiş tokuşların aslında uluslar arasındaki klişeleri ve yanlış anlamaları ortadan kaldıracıydı. Bu, uluslararası öğrencinin eğitim değişimlerinde gerçekleştirdiği 'kültür taşıyıcısı' rolü nedeniyle mümkündür (Lima, 2007, s.248). Dolaylı yollarla iletilmesinin yanı sıra, farklı ülke vatandaşları arasında doğrudan temas yoluyla da oluşturulan imajlar, devletler arasındaki kavram yanlışlarının azaltılması açısından uluslararası eğitim değişimlerine merkezi bir rol atfetmiştir. Nitekim değişim programları, uluslararası öğrenci tarafından ilk elden deneyimlendiğinde, idealleri, temel değerleri ve inançları hakkında kendi başına konuşan ev sahibi ülkenin üç boyutlu

bir imajını geliştirmenin en başarılı yolu olarak kabul edilir; bu, ev sahibi ülkenin ekonomik, politik ve sosyal dinamiklerinin daha kapsamlı ve önyargısız bir şekilde algılanmasına yol açacaktır (Potter, 2002, s.4).

Kamu diplomasisi politikalarını etkin bir şekilde uygulayan ülkelerin ortak özelliği, uluslararası düzende güçlü ve gelişmiş olmalarıdır. Bu başarıda eğitim, kültür, dil gibi unsurlara yapılan uzun vadeli yatırımlar ve bu unsurlar aracılığıyla diğer toplumlarla iletişim kurmanın önemli etkisi vardır. ‘Kapasite geliştirme’ eğitim uygulamalarıyla yürütülüyor ve bu da politikaları daha kalıcı ve köklü hale getiriyor. İş birliği ve uzun vadeli ilişkiler, sonsuz başarının yanı sıra her krizden ve beklenmedik sorunlardan kolayca zarar görmez. Aslında eğitim alanında kamu diplomasisi yürüten ülkeler, stratejik bir değer yaratmayı mümkün kılacağından ve bu değer cazip bir seçenek olarak sunulabileceğinden, eğitim sistemini altyapısı ve kalitesiyle birlikte sürekli geliştirmeleri gerekmektedir (Özkan, 2014, s.42).

Son olarak uluslararası öğrenciler insan kaynağı olarak katkılarının yanı sıra hem ödedikleri öğrenim ücretleri hem de konaklama, barınma ve beslenme gibi diğer giderleri ile bulundukları ülkenin ekonomisine doğrudan ekonomik katkı sağlamaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya ve Birleşik Krallık gibi yüksek uluslararası öğrenci yoğunluğuna sahip ülkelerde, uluslararası eğitim sektörü ihracat için en karlı ilk beş sektör arasında yer almaktadır (Özoğlu, Gür & Coşkun, 2012, s.21). NAFSA’nın son analizine göre, ABD üniversite ve kolejlerinde okuyan uluslararası öğrencilerin 2020-2021 akademik yılında ABD ekonomisine 28,4 milyar dolar katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (NAFSA, 2022).

3.4. Dünya’daki Uluslararası Burs Programları

Farklı ülkelere yetenekli öğrencileri ve bilim insanlarını kendi ülkeneye çekebilmek, kültürünü, değerlerini ve bunun yanında ekonomik faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerini bu öğrenciler vasıtasıyla dünyaya sunmak son derece önem arz etmektedir. Güvenlik ve diplomasiyi geliştiren bir ortamda, küresel ekonominin insani ihtiyaçlarını karşılayarak rekabet gücünü artırmak, yararlı bilgi paylaşmak ve kültürler ve milletler arasında hoşgörü ortamını geliştirmeye katkı sunduğu için çok sayıda ülke artık uluslararası eğitimi önemli bir uluslararası hareket alanı olarak görmektedir. Bu hususta, başarılı uygulamaların yapıldığı ülkeleri ve uyguladıkları politikaları incelemek faydalı olacaktır.

3.4.1. ABD ve Fulbright Bursu

Dünyanın ilk akademilerinden, medreselerinden ve üniversitelerinden günümüze kadar çok sayıda öğrenci ve öğretim üyesi, kaliteli bir eğitim almak için bulundukları ülkeler dışındaki gelişmiş ülkelerin eğitim kurumlarında eğitim görmeye önem vermişlerdir. Bu durum son zamanlarda da önemli ölçüde artmaya devam etmiştir. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin niteliksel ve ekonomik olarak dünya çapında yükseköğretim alanında giderek daha da önem kazandığı görülmektedir. Bu anlamda gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülke farklı amaçlarla ülkelerine daha fazla öğrenci çekebilmek için kıyasıya bir yarış içerisine girmekte ve bunu kritik öneme sahip bir uluslararası politika alanı olarak görmektedir (Özoğlu, Gür & Coşkun, 2012, s.3). Amerika Birleşik Devletleri'nin Fulbright bursu da buna örnek gösterilebilir.

Fulbright Programı, 1946'da II. Dünya Savaşı'nın ardından, Arkansas'ın merhum Senatörü J. William Fulbright tarafından oluşturuldu ve ABD Dışişleri Bakanlığı Eğitim ve Kültürel İşler Bürosu (ECA) tarafından desteklenmektedir. Her yıl ABD Kongresi, Fulbright Programına sponsor olması için ABD Dışişleri Bakanlığı'na fon tahsis etmektedir. Kuruluşundan bu yana 165 ülkeden 400.000'den fazla bursiyer Fulbright programından faydalandı. Pek çok akademik disiplin ve çalışma alanında olmak üzere her yıl yaklaşık 8.000 bursiyer Fulbright programından faydalanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve dünyanın dört bir yanından Fulbright mezunları, hükümet, bilim, sanat, iş, hayırseverlik ve eğitim alanlarında fark yaratmaya devam etti. Fulbright mezunları arasında 61 Nobel Ödülü sahibi, 75 MacArthur Vakfı Üyesi, 89 Pulitzer Ödülü sahibi ve 40 mevcut veya eski devlet veya hükümet başkanı bulunmaktadır (ECA, 2022).

Sonuç itibarıyla, kamu diplomasisinde oluşturulan uzun vadeli stratejilerin temel amacı, ülkedeki tüm yönetim kademelerinde önemli pozisyonlara ulaşabilen ya da bu mevkilerde yer alabilen insanlarla kalıcı ilişkiler kurmaktır. Kalıcı ilişki kurmanın yolu da burs ve öğrenci değişim programlarından faydalanmaktır. Şimdiye kadar aralarında Margaret Thatcher, Enver Sedat ve Helmut Schmidt gibi devlet adamlarının da bulunduğu 200'den fazla devlet ve hükümet başkanı, akademik ve ödül programları vasıtasıyla ABD'de eğitim aldı. Bu nedenle uzun vadeli bir kamu diplomasisi stratejisi olarak burs programları, ülkelerin çekici imajını oluşturmada ve hedeflenen çıkarları gerçekleştirme yeteneklerini artırmada önemli bir rol oynamaktadır (Nye, 2008, s.102).

3.4.2. Almanya ve DAAD Bursu

Kamu diplomasisini başarılı anlamda uygulayan ülkeler arasında Almanya'nın da yerini aldığı söylenebilir. Önemli bir kamu diplomasisi aracı olan burs programları açısından değerlendirildiğinde, Alman yükseköğretiminin uluslararasılaşmasını destekleyen ve uluslararası sektörde tanıtımını destekleyen en önemli kuruluş, 1925 yılında kurulan Alman Akademik Değişim Servisidir (DAAD) (Özoğlu, Gür & Coşkun, 2012, s.42).

1922'de Heidelberg'den bir öğrencinin Amerika Birleşik Devletleri'ni ziyaret etmesi ve New York'taki öğrencileri için burslar düzenlemesi sonucu kurulan DAAD, kurulduğundan bu yana Almanya'da ve yurtdışında 2,6 milyondan fazla akademisyeni desteklemiştir. DAAD'ın görevleri arasında burs vermek, Alman üniversitelerinin ve araştırma enstitülerinin uluslararasılaşma faaliyetlerini teşvik etmek ve yurtdışında Alman dili ve kültürel çalışmalarını güçlendirmek ve geliştirmekte olan ülkeleri etkili yükseköğretim kurumlarının oluşturulması için desteklemek yer almaktadır. DAAD aynı zamanda AB'nin Ulusal Yüksek Öğrenim İş birliği Ajansıdır. DAAD'ın geleceğin dünya liderlerini Almanya'da yetiştirmek ve Almanya'ya, kültürüne ve diline ilgi uyandırmak, araştırma ve akademide dil çeşitliliğini korumak gibi hedefleri bulunmaktadır (DAAD, 2022).

Özetle Almanya'nın uluslararası öğrenci değişim programlarında oldukça fazla deneyime sahip bir ülke olduğu görülmektedir. Burs programları çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlerin kamu diplomasisi bağlamında kalıcı ilişkiler kurmada son derece kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, 20. yüzyılın başından itibaren Almanya'nın üstlendiği akademik faaliyet, kamu diplomasisinin önemli bir politikası olarak görülebilir.

3.4.3. Fransa ve Eiffel Bursu

Fransa, kamu diplomasisi faaliyetleriyle bu alanda başarılı sayılabilecek ülkeler arasında yerini almıştır. Fransa'da gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetleri, büyük ölçüde kültür ve eğitime odaklanan politikalarla desteklenmektedir. Campus France bu alanda çalışma yapan bir kamu kurumudur. Campus France, yurtdışında Fransız yüksek öğrenimini teşvik etmekten ve yabancı öğrencileri ve araştırmacıları Fransa'ya davet etmekten sorumlu bir kamu kurumudur. Uluslararası hareketliliği teşvik eder ve burs

programlarını ve mezun ağlarını yönetir. Campus France, yabancı öğrencilerin ve araştırmacıların Fransa'ya hareketini teşvik etmekten sorumludur. Bu amaçla ajans, başvuru çağrısının yayınlanmasından Fransa'daki yararlanıcıların kabulüne kadar çeşitli burs programları düzenlemektedir (Campus France, 2022).

Eiffel Mükemmellik Burs Programı, Fransız yükseköğretim kurumlarının yüksek lisans ve doktora çalışmalarına başvurmak üzere en iyi yabancı öğrencileri çekmelerini kolaylaştırmak amacıyla Fransız Dışişleri ve Avrupa Bakanlığı tarafından 1999 yılında kurulmuştur. Özel ve kamu sektörünün geleceğin yabancı karar vericilerine öncelikli çalışma alanlarında fırsat tanır ve geliştirmekte olan ülkelere 25 yaşına kadar olan adayları yüksek lisans düzeyinde, 30 yaşına kadar olan adayları ise doktora düzeyinde geliştirmekte olan ve sanayileşmiş ülkelere gelen adayları teşvik etmektedir. Bu anlamda Fransa, uluslararası öğrencilerin hareketliliğini önemli ölçüde destekleyerek bu hareketlilikten yararlanmaktadır. Bu eğitim stratejisinin bir parçası olarak 2027 yılına kadar 500.000 uluslararası öğrenciyi ağırlamayı hedeflemektedir (Campus France, 2022). Bu durum gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelerin bir kamu diplomasisi aracı olarak burs programlarının gün geçtikçe önem kazandığını gözler önüne sermektedir.

4. BİRLEŞİK KRALLIĞIN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ

Çok sayıda ülkede hükümetler, başka ülke insanlarına yönelik, kendi değerlerini, siyasi argümanlarını, imajını, tanınırlığını ve algısını geliştirmeye yönelik faaliyetler yürütmektedir. Sonuçları uzun zaman sonra ortaya çıkan burs faaliyetleri bu çalışmanın ana odağını oluşturmuştur. Burs programlarıyla ülkeler, tezlerini uluslararası öğrenciler aracılığıyla dünyaya açıklamayı ve bu anlamda uluslararası arenada yumuşak güçlerini artırmayı veya göstermeyi amaçladıkları söylenebilir. Bu bölümde Birleşik Krallığın Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarını yumuşak güç ve kamu diplomasisi aracı olarak nasıl kullandığı detaylı bir şekilde incelenecektir.

‘Güneşin batmadığı imparatorluk’ ünü ile bilinen Birleşik Krallık tarihi dokusundan dolayı uzun süre sömürgecilik faaliyetlerinde bulunmuştur. Güneş batmayan imparatorluk ismini kazanmasına neden olan çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmesi ve yakın zamanda AB ile olan kendisine özgü ilişkisiyle tarih sahnesinde her zaman yer alabilmiş önemli ülkelerin başında gelmektedir (Arslan, 2014, s.166). Parlamenter monarşi diye bilinen yönetim anlayışının uluslararası alanda en popüler örneğine sahip olması, öncesinde Birleşik Krallığın sömürgesi olup sonrasında bağımsızlıklarını kazanan unsurlarının üzerinde etkisinin hâlâ devam etmesi, Avrupa kıtası ve Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerini kendine has bir şekilde sürdürmesi ve daha sayılabilecek birçok özelliğinden dolayı Birleşik Krallık, dış politikasını her zaman çok yönlü ve çok işlevli bir düzlemde yürütmüştür. Bu noktada Kraliçe, Başbakan ve Parlamento rol alsalar bile, söz konusu düzlemin merkezinde her zaman Dışişleri Bakanlığı yer almaktadır. Dışişleri Bakanlığı, dinamik ve etkin bir dış politika geliştirmek ve sürdürmek için çok farklı işlev ve faaliyet alanlarına sahip ve kendisine bağlı kurum ve kuruluşlardan da yararlanmaktadır (Demirtepe & Samur, 2021, s.42).

Birçok ülkede diplomatik misyonların bulunması nedeniyle kamu diplomasisi faaliyetleri genellikle dışişleri bakanlıklarının bünyesinde yürütülmektedir. Birleşik Krallıkta da bu çalışmalar Dışişleri Bakanlığı (Commonwealth and Foreign Office - FCO) tarafından aktif olarak izlenmektedir (Arslan, 2014, s.181). Dışişleri Bakanlığı kendisine doğrudan ya da dolaylı olarak bağlı olan çok sayıda kurumla birlikte Birleşik Krallığın dış politikasına yön veren geniş bir ağı oluşturmaktadır. Dünyanın hemen hemen her yerine ulaşan sosyal, kültürel, eğitimsel veya istihbarat faaliyetleri ile

ülkenin dış politikasının devamlılığını ve etkinliğini sağlamaktadır (Demirtepe & Samur, 2021, s.4). Bu yapı, dünya çapında bir elçilik ve konsolosluk ağına sahiptir ve yaklaşık 270 diplomatik ofiste 14.000'den fazla kişiyi istihdam etmektedir. AB, NATO, Birleşmiş Milletler, BM Güvenlik Konseyi ve İngiliz Milletler Topluluğu dahil olmak üzere İngiliz çıkarlarını ve küresel güvenliği desteklemek için uluslararası kuruluşlarla birlikte çalışır (Chevening, 2022).

İngiliz emperyalizminin imparatorluğun sonucuyla birlikte öldüğü sıklıkla düşünülmekte; çağdaş çalışmaların çoğuna göre Birleşik Krallığın yerini almış olan ABD emperyalizmine odaklanmaktadır. İngiliz devletinin güç ve otoritesinin, özellikle yabancı ulusları ve halkları kendi çıkarları doğrultusunda etkileme ve manipüle etme yeteneğinin önemli ölçüde zayıfladığı iddia edilmektedir. Son zamanlarda, Birleşik Krallığın savunma harcamalarını GSYİH'nın yüzde 2'sine (asgari NATO eşiği) düşürmesi, eski Muhafazakâr-Liberal Demokrat koalisyon hükümetinin 2013'te Suriye'ye askeri müdahale için destek sağlayamaması ve Ukrayna'daki krizi çözmek için Avrupa müzakerelerinde öncü rol üstlenememesi gibi gelişmelere bakarak Birleşik Krallığın dünya sahnesinden geri çekilmekte olduğu iddia edilmektedir (Bell, 2016, s.76). Ancak çalışmamızda, İngiliz gücünün ve yurtdışındaki etkisinin hala önemli ölçüde devam etmekte olduğu, Amerikan emperyalizmin gölgesinde kalmak şöyle dursun, İngiliz emperyalizmin yumuşak güç ve kamu diplomasisi aracılığıyla canlı ve iyi durumda olduğunu öne sürmektedir.

2018 yılında Portland Communications tarafından yapılan yumuşak güç endeksinde dünyanın bir numaralı yumuşak güç ülkesinin Birleşik Krallık olduğu görülmektedir. Brexit'ten dolayı yaşanan belirsizliğe rağmen, Birleşik Krallık bağımsız ve güçlü eğitim ve kültür kurumları sayesinde yumuşak güç endeksinde hala üst sıralarda yer almaya devam etmektedir (Donaldson ve MacDonald, 2018). Kamu diplomasisi açısından ele alındığında Birleşik Krallığın kamu diplomasisi alanındaki faaliyetleri, Birleşik Krallığın görece eskiye nazaran azalan gücüne rağmen etkin ve yoğun bir şekilde devam ettiği görülmektedir. İngiliz kamu diplomasisinin dış politika, siyaset, kültür, ticaret, dil, eğitim, turizm ve 'markalaşma' gibi alanlarda başarılı çalışmalar yaptığı gözlemlenmektedir (Arslan, 2014, s.166).

Uluslararası öğrencileri bir ülkeye çekme sebepleri arasında uygulanan dış politika lehinde kamuoyu oluşturmak, ekonomiye katkı sağlamak, nitelikli işgücünü çekmek ve

sistemi yaygınlaştırmak gibi nedenler sayılabilir. Kamu diplomasisi araçlarını etkin bir şekilde kullanan ülkeler arasında gelen Birleşik Krallık, eğitim alanında bayağı mesafe kat ederek bu alanda deneyim sahibi olmuştur. Küresel diplomasi mantığı, uluslararası öğrencilerin, Birleşik Krallığın kendi ülkelerindeki çıkarları üzerinde etki yaratmalarına yol açan olumlu tutumlar ve kalıcı bağlar geliştirdikleri için, Birleşik Krallığa uzun vadeli fayda sağladığını öne sürülmektedir. Burs alan öğrencilerin ‘İngiliz değerlerine’ dayalı bir anlayış geliştirdikleri için ve kendi ülkelerine döndüklerinde de etkili görevlere geldikleri düşünülmektedir. Böylece Birleşik Krallık, kimliğini ve itibarını kamu diplomasisi için bir araç olarak kullanarak, küresel güçler arasındaki değişen ilişkiler ortamında nüfuz ve kültürel çekicilik ağırları aracılığıyla yumuşak güç kazanmaktadır (Lomer, 2016, s.15). Burada altı çizilen husus, Birleşik Krallığın dış politika stratejisinin öncelikle bir yumuşak güç ve kamu diplomasisi fikri üzerine kurulu olduğu ve kurumsal yapılanmasının buna göre oluşturulduğudur. Dünyanın hemen hemen bütün noktalarına ulaşabilmiş eğitsel, kültürel, entelektüel çalışmalarıyla bireyler, gruplar ya da toplumlar için ya da insanlığın ortak bazı sorunlarına çözüm getirmek için pozitif etkinliklerde bulunuyor imajı oluşturmak ve bu arada da gizlilikle belirlenmiş dış politika çıkarları doğrultusunda mevcut gücünün çok ötesinde bir etkiye sahip olmak ancak bu şekilde açıklanabilmektedir (Demirtepe & Samur, 2021, s.42).

Birleşik Krallığın eğitim sektörü, bugün denizaşırı ihracatının Birleşik Krallık ekonomisi için yaklaşık 20 milyar sterlin gibi rakamlarla en kârlı uluslararası varlıklarından biri olmaya devam etmektedir. Uluslararası öğrencilerden ve yurtdışında İngilizce dil eğitiminden elde edilen geliri içeren rakamlar, 2016'da tahmini 19,9 milyar sterline ulaştığı görülmektedir. 13,4 milyar sterlin ile en büyük katkıyı yüksek öğrenim sağlamıştır (Hinds & Stuart, 2019). 2020/2021 eğitim öğretim yılında yaklaşık 605.000 uluslararası öğrenci Birleşik Krallıkta eğitim görmüştür (HESA, 2022). Ayrıca OECD verilerine göre 2019 yılında Birleşik Krallık yüksek öğretime kayıtlı öğrencilerin %18,7 oranı ile uluslararası öğrencilerin olduğu görülmektedir. Bu oran ile ABD, Rusya, Fransa, Japonya, Almanya ve Çin gibi uluslararası öğrencilerin en fazla tercih ettiği ülkelerin bu noktada Birleşik Krallığın gerisinde olduğu görülmektedir (OECD, 2022). Bu rakamlardan hareketle burs programlarının Birleşik Krallığa büyük bir ekonomik kazanç katkısı sağladığı söylenebilir.

Bu noktada Birleşik Krallığın başarılı bir kamu diplomasisi uygulamasının altında çeşitli faktörler yatmaktadır. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi açısından uygulanan

burs programlarının başarı kriterlerinden biri de üniversitelerdir. Üniversiteler, ülkelerin gelişmişliklerini ve akademik düzeylerini gösteren vitrinlerdir. Ünlü üniversiteleri ve akademisyenleri olan ülkeler, dünyanın farklı ülkelerinden gelen öğrenciler için cazibe merkezleridir. Üniversiteler, kültürel diplomasiyi bir araç olarak gören ve beyin göçünün çok önemli olmasını sağlayan değişim programları aracılığıyla dünyanın dört bir yanından en iyi öğrencileri yetiştirmektedir (Çiçek, 2015, s.47). Birleşik Krallık üniversitelerinin dünyanın en eskileri arasında yer almasıyla birlikte, Birleşik Krallık eğitiminin etkisi dünya çapında tanınmakta ve hissedilmektedir. 2018 Dünya Üniversite Sıralamasında, dünyanın en iyi on üniversitesi arasında Birleşik Krallıktan 3 üniversite yer almaktadır ve yapılan bir istatiğe göre 6 dünya liderinden biri Birleşik Krallık üniversitelerinden mezun olmuştur (Chevening Impact Report, 2019, s.4).

Bir başka faktör de İngilizcenin günümüz dünyasında en popüler ortak dil olması, bir zamanların Fransızcasının yerini alarak, dünyanın neredeyse tamamı tarafından rağbet görmesi, İngiliz kamu diplomasisine önemli bir avantaj sağlamakta ve dil öğretimi yoluyla kültürel diplomasi ve sosyal empatiye olanak sağlamaktadır (Kalın, 2011, s.14; Erzen, 2012, s.85). Ayrıca; ekonomi, siyaset, iletişim, akademi ve ticaret gibi alanlarda İngilizce kullanımının diğer dillere nazaran daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Birleşik Krallığın yürütmüş olduğu Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarının tek noktadan koordine edilmeleri ve aynı amaca hizmet etmelerine rağmen neden tek bir programla ve tek bir isimle yürütülmediği sorusunu akıllara getirebilir. Bu programlar ayrı ayrı incelendiğinde her birinin farklı bir amaç ve farklı kitleler için oluşturulduğu görülecektir. Ülkelerin kendine özgü özellikleri bulunduğundan onlara yönelik oluşturulacak kamu diplomasisi yöntemleri ve araçlarının da farklı olduğu, bundan dolayı da farklı ülkelere hitap eden burs programları oluşturduğu yukardaki sorunun cevabı niteliğinde olabilir.

Son olarak kamu diplomasisi alanında yürütülen uluslararası burs programlarının başarısı için en önemli kriterlerden biri de mezun olmuş bursiyerlerle iletişimin ve bağlantının sürdürülmesi ve bu kişilerin ülkelerinde ilgili ülkenin ulusal politikaları lehinde bir baskı grubu oluşturabilmeleridir (Budak, 2012, s.92). Bu noktada Birleşik Krallığın Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarını Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) tarafından tek bir noktadan yönlendirip

koordine etmesi, şimdiye kadar kaç mezun verildiği ile ilgili verileri tutması, mezun kişilerin sonraki yaşamlarında hangi konum ve pozisyonlara geldiklerini takip etmesi, mezunlar için mezun günleri düzenlemesi ve bu mezunlarla bağlantıyı koparmayıp önemli pozisyonlara gelenlerden sonraki bursiyerler için bağışlar toplaması dış politikada kendi çıkarlarını koruyabilmek için bu denli başarılı bir seviyeye ulaştığının göstergesidir.

4.1. Burs Programları

Önceki bölümde Birleşik Krallığın dış politikasında yumuşak güç ve kamu diplomasisi alanlarında yapılan uygulamalar ve bu uygulamaların hangi kurumlar tarafından yürütüldüğüne değinildi. Çalışmamızın ana inceleme alanı olarak burs faaliyetleri bakımından değerlendirildiğinde, uluslararası öğrencilere yönelik oluşturulan burs programlarının ulusal imajı ve ulusal marka imajını etkileyebilecek nitelikte olduğu söylenebilir. Uluslararası öğrenciler, eğitim süresi boyunca bulundukları ülkeyi tanıma ve orada kaldıkları süre boyunca edindikleri izlenimleri evlerine döndüklerinde aktarma fırsatı bulurlar. Bu durumun imaj oluşum sürecini etkileyebileceği ve ulusal marka imajının kimliğinin kültürel faktörlerle şekillenebileceğini göstermektedir. Bu bölümde Birleşik Krallığın bu doğrultuda uluslararası öğrencilere yönelik sunduğu burs programları olan Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programları detaylı bir şekilde incelenecektir.

Son zamanlarda kamu diplomasisi çabalarının arttığı, ancak en önemlisi, televizyon ve radyo programlarının uluslararası yayıncılık yoluyla geçici imaj ve izlenimlerin yaratılmasının yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun yerine, eski kamu diplomasisi araçlarını aşmak ve uluslararası eğitim değişim programları faaliyetleri aracılığıyla yabancı halkla uzun vadeli kalıcı ilişkiler geliştirme sürecine (yeniden) yatırım yapmanın önemi ortaya çıktı (Lima,2007, s.235). 21. yüzyılda otantik diyalog, ilişki kurma ve değiş tokuş fikri, kamu diplomasisi teori ve pratiğinde olduğu kadar uluslararası kültürel ilişkiler faaliyetlerinde de ön plana çıkmaktadır (Melissen, 2005, s.16). Bu hususta eğitimsel ve kültürel değişimlerin, karşılıklı anlayışın teşvik edilmesini ve kişiler arası temas yoluyla uluslararası iyi niyetin teşvik edilmesini amaçlayan, oldukça saygın bir kamu diplomasisi biçimi olduğudur. Terim, farklı ülkelerden bireyleri belirlenmiş bir amaç ve belirli bir süre için doğrudan temasa getiren

çok çeşitli faaliyetleri içerir. Uygulayıcılar tarafından kamu diplomasisinin en etkili biçimlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Zaharna, 2004, s.147).

Çalışmamızın konusu açısından ele alındığında eğitimin, özellikle diğer ülke vatandaşlarının ülkenin üniversitelerinde yetiştirilmesinin Birleşik Krallığın çok önemli bir dış politika aracı olduğu aynı doğrultuda çalışan kurumsallaşmış burs programları ile de gösterilebilir (Demirtepe & Samur, 2021, s.42). Dışişleri Bakanlığı da zaten söz konusu bursların amacını ‘Britanya’nın dostlar kazanmasına ve yurtdışındaki insanlara tesir etmesine yardımcı olmak’ şeklinde olduğunu vurgulamıştır (Wilson, 2015, s.132).

2. Dünya savaşından sonra Birleşik Krallık galip gelen diğer devletlerin aksine eğitim programları gibi çıktıları uzun bir süre sonra alınabilecek ama öte yandan etkisi büyük bir aracı sahaya sürmesi dış politikada bu denli başarılı bir seviyeye ulaştığının göstergesidir. Bu başarılı seviyeye ulaşması, 1607 yılında Jamestown’da kurduğu ilk denizaşırı sömürgesinden hareketle dünya çapında ulaşabildiği çok muazzam emperyal alanda kalıcı olabilmek ve menfaatlerini koruyabilmek için hem politik hem de kültürel değerlerini gittiği yerlere benimsetmenin ne kadar önemli olduğunu fark etmesiyle olmuştur. Nitekim eğitim faaliyetleri, kültür propagandası ve tabii ki çok farklı kültürel, ekonomik ve siyasi özelliklere sahip sömürgelerde kendisiyle uyumlu kitleler oluşturmak, bu koloniler fiilen kontrol edilemezken bile orada etkisini sürdürmek ve hatta sömürge olmayan ülkelerde de kendi çıkarları ve değerlerini korumak için eğitim alanında yapılan faaliyetlerin ve kültürel propagandanın yeri Birleşik Krallık’ın dış politikasında her zaman önemli bir yer tutmuştur (Demirtepe & Samur, 2022, s.32).

Birleşik Krallık Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) tarafından finanse edilen Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programları ile Birleşik Krallık, dünyanın her yerinden karar alıcılara, toplumu etkileyen kişilere, kamu görevlilerine, kamuoyunun oluşmasına etki edenlere, sivil toplum örgütlerine ve girişimcilere ulaşmayı hedeflemekte ve bu kişilerden oluşan network sayesinde bir yumuşak güç oluşturmakta ve bu şekilde de Birleşik Krallığın dış politikasını desteklemektir. Birleşik Krallık, bu programlarla farklı kültürlerden insanlar arasında bilgi ve fikir paylaşarak güven ve karşılıklı anlayış oluşturup kendi dış politikasına dünyanın her yerinden destekçiler oluşturmayı hedeflediğini burs programlarının resmi internet sitelerinde bile açık bir şekilde ifade etmektedir. Şimdiye kadar mezun olan kişilerin bulundukları pozisyonlara bakıldığında Chevening, Marshall ve

Commonwealth burs programları Birleşik Krallık için yüksek etki gücü olan başarılı bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilebilir.

4.1.1. Chevening Burs Programı

Chevening, Birleşik Krallık hükümetinin küresel liderler yetiştirmeyi amaçlayan uluslararası burs programıdır. Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) ve ortak kuruluşlar tarafından finanse edilen Chevening burs programı, bursiyerleri kişisel olarak İngiliz büyükelçilikleri ve dünya çapındaki yüksek komisyonlar tarafından seçilir. Chevening, dünyanın her yerinden geleceğin liderleri, toplumu etkileyebilecek potansiyele sahip bireyleri ve karar vericileri için profesyonel ve akademik olarak gelişmek, kapsamlı ağlar kurmak, Birleşik Krallık kültürünü deneyimlemek ve Birleşik Krallık ile kalıcı olumlu ilişkiler kurmak için fırsatlar sunmaktadır. 1983'ten beri 50.000'den fazla bursiyer Chevening aracılığıyla Birleşik Krallıkta eğitim görmüştür. Chevening Ödülleri, Birleşik Krallığın kamu diplomasisi çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır ve halihazırda üstün liderlik yetenekleri sergileyen profesyonelleri Birleşik Krallıkta eğitim görmek üzere bir araya getirir. Chevening, İngiliz dış politika önceliklerini destekler ve geleceğin liderleri, etkileyicileri ve karar vericileri ile kalıcı olumlu ilişkiler kurarak Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) hedeflerine ulaşmayı desteklemektedir (Chevening, 2022).

35 yıldır, Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi, British Council ve Commonwealth Üniversiteleri Birliği gibi kuruluşlarla ortaklaşa çalışarak, fikirleri ve potansiyeli olan liderlere Chevening Bursları verilmektedir. Bursunu tamamladıktan sadece dokuz yıl sonra Kosta Rika Başkanı seçilen Carlos Alvarado Quesada'dan, Birleşik Krallığın dünya çapında kız çocuklarının eğitimini teşvik eden kampanyasına öncülük eden Kenya'nın ilham verici Eğitim Bakanı Amina Muhammed'e kadar pek çok ünlü kişi Chevening burslarından faydalanmıştır (Chevening Impact Report, 2019, s.3). Bu durum, Chevening burs programının binlerce insanın hayatına etki ettiği ve etki ettiği insanlar vasıtasıyla bu insanların toplumlarına, ülkelerine ve en sonunda da bütün dünyayı etkilediğini göstermektedir.

Chevening, dünyanın dört bir yanından geleceğin küresel liderleri olma potansiyeli en yüksek bursiyerleri seçmektedir. Buradaki amaç, uluslararası eğitim yoluyla kendi kültürü ve diğer yönleri hakkında anlayışı artırmayı amaçlayan bir ülke için, uluslararası öğrencinin öğrendiklerini kendi ülkesindeki insanlara aktarmasını sağlamak ve bu

şekilde çarpan ve yayılma etkisi yaparak daha fazla insana ulaşmak önem arz etmektedir. Bu nedenle, hükümetler tarafından desteklenen uluslararası eğitim (ve kültürel) değişim programlarının çoğu, burs programları için doğru insanları, ideal olarak potansiyel lider olanları seçme ihtiyacını vurgulamaktadırlar. Bu nedenle program, ortak ülkelerin entelijensiyasıyla, yani kamuoyu ve politikanın önemli şekillendiricileri olarak kabul edilen veya olma potansiyeli olan ülkelerle birlikte çalışmaktadırlar (Lima, 2007, s.240). Bu doğrultuda hareket eden Chevening burs programı dünyanın dört bir yanından en parlak, en etkili ve gelecek vaat eden bursiyerleri destekleyerek ve ortaklar, elçilikler ve yüksek komisyonlarla yakın iş birliği içinde çalışarak, 50.000 Chevening Mezunundan oluşan etkileyici küresel bir ağ oluşturuldu. Bu mezun ağı, Birleşik Krallığın küresel elçileri olarak hareket eder. Liderler, etkileyiciler ve karar vericilerle kalıcı ilişkiler kuruldu. Dünya çapında, on dört mevcut veya eski devlet başkanı veya hükümet başkanı Chevening mezunudur (Chevening Impact Report, 2019, s.13). Bu başarı tablosunun altında yatan temel faktörlerden biri de Chevening bursiyer seçim sürecidir. Bursiyer seçimlerinde elçiliklerin ve yüksek komisyonların görev alması, referans mektuplarının istenmesi ve bursiyerlerin liderlik ve ağ oluşturma yeteneklerinin öncelikli kriterler olması Chevening burs programının başarısını açıklar niteliktedir.

Tablo 2. Chevening Bursu alan Dünya çapında, On dört Mevcut veya Eski Devlet Başkanı veya Hükümet Başkanı

Sayı	Adı-Soyadı	Pozisyonu	Ülkesi
1	Baldwin Spencer	Başbakan (2004–2014)	ANTIGUA & BARBUDA
2	Carlos Alvarado Quesada	Cumhurbaşkanı (2018-)	KOSTARİKA
3	Álvaro Uribe Vélez	Cumhurbaşkanı (2002–2010)	KOLOMBİYA
4	Eduardo Rodríguez Veltzé	Cumhurbaşkanı (2005–2006)	BOLİVYA
5	Gudni Thorlacius Jóhannesson	Cumhurbaşkanı (2016–)	İZLANDA

6	Sigmunder David Gunnlaugsson	Başbakan (2013–2016)	İZLANDA
7	Marek Belka	Başbakan (2004–2005)	POLONYA
8	Grigol (Gega) Mgaloblishvili	Başbakan (2008–2009)	GÜRCİSTAN
9	Rinchinnyamyn Amarjargal	Başbakan (1999–2000)	MOĞOLİSTAN
10	Un-Chan Chung	Başbakan (2009–2010)	KORE CUMHURİYETİ
11	Anote Tong	Cumhurbaşkanı (2003–2016)	KİRİBATİ
12	Sergei Stanishev	Başbakan (2005–2009)	BULGARİSTAN
13	Mladen Ivanic	Eş Başkan (2016–2017)	BOSNA HERSEK
14	Enele Sopoaga	Başbakan (2013–)	TUVALU

Kaynak:Chevening Impact Report, 2019, s.12

Diğer burs programlarıyla karşılaştırıldığında Chevening burs programının az sayıda ve özel olarak komisyonlarca seçilmiş kişilere burs sağladığı görülmektedir. Bu noktada, daha fazla uluslararası öğrenci edinmek yerine kariyerlerinde kritik pozisyonlara ulaşma olasılığı olanlara öncelik verilmektedir. Bir başka ifadeyle, Chevening burs programı ile yükseköğrenim alanında elit bir burs programı uygulandığı denilebilir (Öztürk, 2014, s. 22). Chevening burs programının Birleşik Krallık için önemli derecede etkisi olan bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilmesinin altında şimdiye kadar 14 devlet başkanı ve başbakan kategorisinde mezun vermesidir (Ejder, 2019, s.84).

Chevening; dünyanın en iyi üniversitelerine sahip olmasıyla birlikte, sanat ve eğlence hayatı, eşsiz mutfak, İngilizce dil becerileri, dünyanın farklı ülkelerinden insanlara ev sahipliği yapması, harika doğası, kültürel mirası ve tarihi, edebiyatı ve sportif faaliyetleriyle İngiliz yaşamı ve kültürünü yaşama fırsatı sunması gibi

sloganlarla Birleşik Krallıkta neden öğrenim görmek gerektiğini açıklamaktadır. (Chevening, 2022).

Ayrıca Chevening burs programı düzenlemiş olduğu uluslararası konferanslar, paneller, toplantılar gibi etkinlikler aracılığıyla bursiyerlerinin ve mezunlarının uluslararası platformda seslerini duyurmalarına imkân sağlamaktadır. Özellikle bütün dünyayı yakından ilgilendiren ve uluslararası kamuoyunu meşgul eden insan hakları, iklim, küresel refah, cinsiyet eşitliği, kişisel gelişim, demokrasi, bilim, sürdürülebilir gelişme, inovasyon, terörle mücadele, enerji ve çevre gibi alanlarda Chevening bursiyerleri ve mezunlarının çalışma yaptığı görülmektedir (Chevening, 2022). Aslında bu durumun benzerini İngiliz dış politikasındaki pragmatik ve ulusal çıkar odaklı bir yaklaşım ile hareket eden Wilton Park'ın çalışmalarında da görebilmekteyiz (Demirtepe & Samur, 2021, s.29). Wilton Park, önemli küresel sorunlara pratik çözümler geliştirerek uluslararası politikanın gelişimine yeni bir düşünce anlayışı kazandırmaktadır. Wilton Park düzenlemiş olduğu toplantı, panel, sempozyum gibi etkinliklerle bugünün siyasi liderleri, karar vericileri ve etkileyicilerini yarının insanlarıyla bağlantı kurmasına imkân sağlamaktadır (Wilton Park, 2022). 2017 Chevening bursiyerlerinden olan Brezilya vatandaşı Beatriz Lopez Buarque'nin hikayesi bu duruma örnek gösterilebilir. Beatriz, barış amaçlı sosyal medya kullanımı sloganıyla marjinalizm ve radikalizm ile mücadele etmek için 'Word Heals the World' adında bir proje başlatır. Başlangıçta sosyal medyada projesi için çok da fazla destekçi bulamaz ve sesini geniş kitlelere duyuramaz. Ancak daha sonra Chevening vasıtasıyla kurmuş olduğu networkle dünyanın farklı ülkelerinde bulunan Chevening mezunlarıyla iletişim kurar ve bu mezunların desteğiyle projesinin dünya çapında yaygınlaşmasını sağlar. 2019 Chevening Etki Raporunda yayımlanan röportajında Beatriz; *'Chevening bana yarının liderlerini, gücü, ilham almayı hatırlatır. Chevening'i özel yapan budur bence. Bana göre Chevening hayat değiştiren bir program. Chevening burs alan kişinin hayatını değiştirdiği gibi, burs alan kişiyle bağlantılı olan binlerce kişinin hayatını da değiştirmektedir. Chevening, insanları, dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için etkili bir şekilde yetiştirir.'* (Chevening Impact Report, 2019, s.9).

Öte yandan Chevening burs programı bu faaliyetleri gerçekleştirirken birçok ortak kurumla birlikte çalışmaktadır. 35 yıldır Chevening ve ortakları 160'tan fazla farklı ülke ve bölge ile köprüler kurmaya yardımcı olarak, dünya çapında geleceğin liderlerinin, etkileyicilerinin ve karar vericilerin eğitimini ve gelişimini desteklemeye devam

etmektedir. Ortaklar, üniversitelerden küresel şirketlere, hayır kurumlarına, vakıflara ve yerel işletmelere kadar uzanan büyük bir networkten oluşmaktadır. Tüm ortaklar, eğitimin gücünü ve Birleşik Krallık ile ömür boyu sürecek bir bağlantı kuracak olan geleceğin küresel liderlerine yatırım yapmanın değerinin farkındadır. Bu ortaklar; Bangor Üniversitesi, Weidenfield Hoffman Trust, Prudence Foundation, Londra Queen Mary Üniversitesi, Glasgow Üniversitesi, Sussex Üniversitesi ve British Petroleum'dur (Chevening Impact Report, 2019, s.18).

4.1.2. Marshall Burs Programı

1953'te bir Parlamento Yasası ile kurulan Marshall Burs Programı, Birleşik Krallığın İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerikan halkına verdikleri destek için minnettarlığının bir ifadesi olarak başladı. Bugün program, geleceğin vaadini desteklerken geçmişin cömertliğini kabul etmeye devam ediyor. Her yıl, 50 kişi kadar bursiyer, çok çeşitli alanlarda lisansüstü eğitim almak üzere seçilmektedir ve bunlar, esas olarak Birleşik Krallık Hükümeti tarafından Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) aracılığıyla finanse edilmektedir. Liderlik ve elçilik potansiyellerinin yanı sıra akademik yetenekleri nedeniyle seçilen Marshall bursiyerleri, İngiliz kültürünün, mirasının ve değerlerinin en iyisini yaşarken, Birleşik Krallığın seçkin akademik programlarından yararlanmaktadırlar (Marshall Impact Report, 2021, s.5).

Marshall bursları aktif olarak farklı ve çeşitli geçmişe sahip bursiyerler seçer ve onları İngiltere üniversitelerinde eğitim görmeye teşvik etmektedir. Bu süreçte, İngiliz kültürünü, değerlerini ve mirasını yakından tanıma fırsatı bulurlar ve bunun sonucunda Birleşik Krallık-ABD ilişkilerinin müttefikleri ve savunucuları olarak ABD'ye dönmektedirler (Marshall Impact Report, 2021, s.3). Marshall burs programının kurulmasına ve sürdürülmesine yardımcı olan bu özel ilişkidir. 1953'ten bu yana, Marshall burs programı aracılığıyla 2.000'den fazla genç Amerikalı Birleşik Krallıktaki üniversitelerde eğitim gördü (Marshall, 2022). Marshall burs programının başarısı sadece bununla sınırlı kalmayıp Birleşik Krallık ve Amerika arasındaki kalıcı dostluğun canlı bir düzenlemesi ve bu en özel ve önemli ittifaka uzun vadeli ve anlamlı bir yatırım olmasıdır. İlk bursiyerlerin katıldığı törende, General George C Marshall bu programın amacının 'Bugünün bu çalkantılı dünyasında insanlığın iyiliği için iki ülke arasında yakın bir anlaşma şarttır ve bu, birbirimizi samimi bir şekilde anlamadan mümkün

değildir' diye ifade etti. Bursların, bu karşılıklı anlayışı derinleştirmenin, Birleşik Krallık-ABD bağlarını güçlendirmenin ve sürdürmenin güçlü bir yolu olduğuna inanıyordu (Marshall Impact Report, 2021, s.3).

Akademik başarının yanı sıra, her bir bursiyer, kendi alanlarında liderlik etme ve etkileme yetenekleri ve yarının düşünce liderleri, yenilikçileri ve değiştiricileri olma potansiyelleri nedeniyle seçilir. Bunun sonucunda da Marshall mezunlarından oluşan bir network oluşturuldu. Bu networkte; yeni ABD yönetiminin 12 üyesi, Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi'nin 39 üyesi, İki ABD Yüksek Mahkemesi Yargıcı, İki Olimpiyat madalyası kazanan sporcu, 14 MacArthur Genius Ödülü, İki Kongre Üyesi, Beş ABD Büyükelçisi, 10 üniversite rektörü, Altı Pulitzer Ödülü ve Bir Nobel Ödülü sahibi mezun bursiyer bulunmaktadır (Marshall, 2022). 1972 Marshall bursiyeri olan Roger Tsien, çalışmaları geleneksel konu sınırlarını aşan bilimsel ve yaratıcı bir dehadır. 2008 yılında, kelimenin tam anlamıyla biyolojik çalışmaları aydınlatan yeşil floresan proteini üzerindeki çalışmaları nedeniyle 2008 Nobel Kimya Ödülü'nü aldı (Marshall Impact Report, 2021, s.13). Bu durum, Marshall burslarının, Birleşik Krallığın hikayesini küresel bir sahnede anlatmasına yardımcı olan bireyler, uluslar ve bir bütün olarak toplum için önemli faydaları olan önemli ve değerli bir varlık olduğunu göstermektedir.

Her yılın sonunda, burs alıcıları, burslarıyla ilgili deneyimleri hakkında ayrıntılı bilgi sağlayan bir anket doldururlar. Anket sonuçlarına göre bursiyerlerin %86'sı Birleşik Krallıktaki akademik deneyimlerini mükemmel ya da iyi diye değerlendirirken, bursiyerlerin %97'si de Birleşik Krallıktaki genel deneyimlerini mükemmel ya da iyi diye ifade etmişlerdir. York Üniversitesi'nde Deniz Çevre Yönetimi ve Edinburgh Üniversitesi'nde de Küresel Çevre, Politika ve Toplum alanlarında çalışma yapan 2018 Marshall bursiyeri Sandra Dorning ile yapılan röportajda Marshall burs programı ile ilgili '*Marshall bursu mesleğimi şekillendirmemde kesinlikle çok etkili olmuştur. Lisansüstü çalışmalarım araştırma ufkumu genişletti ve deniz ekosistemi ekolojisi, yönetimi ve politika araştırmasını birleştiren disiplinler arası bir kariyer yolunu takip etme motivasyonumu geliştirmeme yardımcı oldu. Marshall bursu aracılığıyla hükümet kurumlarından alabildiğim verilerle araştırma yapma fırsatı edindim. Benim için Birleşik Krallık donanma kurumlarının incelenmesi ve gözlemlenmesi, gelecekteki çalışmalarım için gerekli olacak bilim ve politikanın kesiştiği noktada, paydaşlar arası iş birliğinin güzel bir örneğidir. Marshall Bursuna Birleşik Krallıkta yaşadığım harika deneyim için, gelecekteki çalışmalarına getireceğim çok disiplinli ve uluslararası*

uzmanlık kazandırdığı ve Birleşik Krallık ile kendi kalıcı bağlantılarını kurmamı sağladığı için teşekkür ederim.' ifadelerine yer vermiştir (Marshall 67. Annual Report, 2020, s.18).

Ayrıca, uluslararası öğrenci hareketliliğinin ev sahibi ülkenin ekonomisine katkı sağladığı aşîkardır. Bunun yanında pek çok Marshall bursiyeri son derece kazançlı kariyerlerin tadını çıkarmaya devam ederken, Marshall burs programını destekleme konusundaki isteklilikleri, Birleşik Krallık ve üniversitelerinin dikkate değer faydalar elde ettiğı değerli bir vefa örneğidir. Daha önce Marshall bursiyerleri olan önde gelen bir küresel risk sermayesi şirketi olan Warburg Pincus'un sahipleri Ray Dolby ve William Janeway İngiliz üniversitelerine yaklaşık 200 milyon İngiliz sterlini bağışında bulundular. Yine benzer şekilde bu kalıcı şükran ve vefa duygusu, aynı zamanda Marshall Bursları Derneğı'ne (AMS)- Marshall Bursunun mezunlar ağı- cömert bağışlara da yansıdığını ve geleceğın bursiyerleri için değerli yeni fırsatlar sunduğunu göstermektedir. Bunlar arasında 200'den fazla mezundan gelen katkılarla finanse edilen ve sürekli olarak ek bir yıllık Marshall Bursunu finanse edecek olan Silikon vadisinin en önemli girişimcilerinden olan, aynı zamanda dünyanın en büyük profesyonel ağı olan LinkedIn'i finanse eden, online para göndermenin ve alışveriş yapmanın en güvenilir ağı olan Paypal'de yönetcilik yapmış ve son olarak Facebook, Zynga ve Airbnb gibi dünya çapındaki şirketlerde yatırımcı olan bursiyer Reid Hoffman tarafından yıllık 1,2 milyon ABD Doları tutarında bir bağış bulunmaktadır (Marshall Impact Report, 2021, s.14). Marshall Bursluları Derneğı, ortak burs deneyimleri sayesinde, programın, amaçlarının ve Birleşik Krallık-ABD iş birliğinin değerinin ömür boyu destekçileri olmaya devam eden olağanüstü mezunlardan oluşan güçlü ve etkili bir ağ olduğudur. Birleşik Krallığın Marshall burs programı vasıtasıyla nispeten küçük finansal yatırımdan orantısız derecede iyi bir getiri elde ettiğı değerli bir yumuşak güç varlığı olduğunu göstermektedir.

4.1.3. Commonwealth Burs Programı

Campell ve Nef kamu diplomasisi çerçevesinde değerdendirilen burs programlarının altında yatan gerekçelerin önemine değinmektedirler. Bu gerekçeler; beşerî sermaye gelişimi için beceri ve bilgi edinme, diplomatik amaçlar, eski sömürgelerle ilişkiler veya dayanışma, ana ülkede sosyal değışim veya sosyal adalet, uluslararası veya sürdürülebilir kalkınma ve insani yardım olarak, üniversitelerin uluslararasılaşması ve

yükseköğretime erişimin sağlanmasıdır (Campell & Neff, 2020, s.12). Bu doğrultuda Birleşik Krallık Commonwealth burs programını eski sömürgeleriyle ilişkileri sürdürmek için oluşturduğu görülmektedir.

Commonwealth, ‘İngiliz Milletler Topluluğu’, bağımsızlık sonrası bir dönemde aralarında özel bir iş birliği ilişkisini korumak için tasarlanmış, çoğunlukla eski İngiliz toprakları olan 52 ülkeden oluşan bir grup ülkeyi temsil etmektedir. Bu oluşum, İmparatorluk Konferansı'nın, ‘Birleşik Krallık ve egemenliklerinin’ statü bakımından ‘eşit’ olduğu ve iç veya dış işlerinin herhangi bir yönünde hiçbir şekilde birbirine tabi olmadığı konusunda hemfikir olduğu 1926 yılına kadar uzanmaktadır (Commonwealth, 2022). Commonwealth, önemli mali kaynakları aracılığıyla daha büyük ikili ve çok taraflı kurumların emrindeki ‘sert gücün’ tadını asla çıkarmadı. Öncü düşünce ve ilerici strateji, ekonomik sosyal ve kültürel ayrımlar arasında danışma ve iş birliği ve en küçük İngiliz Milletler Topluluğu ülkelerini bile güçlendirmenin ‘yumuşak güçlerine’ sahiptir. Commonwealth'in bağlı olduğu ‘yumuşak güç’ yaklaşımları, daha adil ve uyumlu bir gelecek dünya topluluğunun inşa edilebileceği eğitim girişimlerinde uluslararası politika oluşturma ve siyasi düzenlemenin giderek daha fazla değer verilen bir parçası olduğudur (Ramphal, 2009, s.663). Altmış yıldan fazla bir süredir, İngiliz Milletler Topluluğu, dünyanın 200 ulusunun dörtte birinden fazlasını kucaklamak ve demokratik standartları teşvik etmek gibi farklı bir ‘misyon’ ile sömürgecilik ve apartheid karşıtı mücadele düsturuyla yola çıkmıştı (Shaw & Jobbins, 2009, s.778). Ancak, statü bakımından eşit olduğu ifade edilse de Milletler Topluluğu, eski İngiliz ülkeleri ve kolonilerinden oluşan, ekonomik bağlara dayalı uluslararası bir birliktir ve Birleşik Krallık hükümdarının en yüksek otorite olarak kabul edildiği bu ülkelerde, İngiliz etkisi özellikle büyüktür (Çiçek, 2015, s.62). Aslında Commonwealth burs programı, daha önce sömürge olan devletlerin seçkinlerini eğitim yoluyla sömürge yönetiminde kullanmak için oluşturulmuştur. Bu yolla İngiliz medeniyeti ve dış politikasını teşvik etmek için amaçlanmıştır. Bu eğilim, yeni sömürgecilik ve küreselleşme nedeniyle siyasi bağımsızlığa ulaşıldıktan sonra da devam etmiştir (Mazodze, Mapara & Tsvere, 2021, s.2).

Commonwealth Bursları, yetenekli ve motivasyonlu bireylerin sürdürülebilir kalkınma için gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlar ve düşük ve orta gelirli Commonwealth ülkelerinden gelen vatandaşlar bu burslardan faydalanmaktadır. Bursların çoğu, Birleşik Krallığın uluslararası kalkınma hedeflerine ve daha geniş

denizaşırı çıkarlarına katkıda bulunmak, Birleşik Krallık yüksek öğreniminde mükemmelliği desteklemek ve İngiliz Milletler Topluluğu ilkelerini sürdürmek amacıyla Birleşik Krallık Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) tarafından finanse edilmektedir (Commonwealth, 2022).

1959'dan beri 30.000'den fazla Commonwealth bursiyeri Birleşik Krallık hükümeti tarafından finanse edildi. İçinde başbakanların ve kabine bakanlarının, Nobel Ödülü sahiplerinin, akademisyenlerin, diplomatların ve önde gelen STK'lardaki liderlerin bulunduğu son derece etkili ve dikkate değer kişilerden oluşan küresel bir mezun ağı bulunmaktadır (Commonwealth, 2022). Bursiyer ve mezunların analitik araştırma, öğretim ve eğitim, tasarım, icat ve geliştirme, uygulama ve koordinasyon, politika geliştirme ve teknik yardım, savunuculuk, yayın ve yaygınlaştırma gibi etki alanlarında başarılı faaliyetler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ayrıca Commonwealth burs programı, herhangi bir sektöre özgü bir eğitim programı değil, daha ziyade ulusal hükümetler ve bireylerin öncelikli çalışma alanlarını takip edebilecekleri geniş bir araçtır. Bu bağlamda, coğrafya ve endüstri gibi disiplinler de dahil olmak üzere birçok entelektüel ve pratik alanda etkilerinin bulunduğu görülmektedir (Mawer, Quraishi & Day, 2016, s.4).

Commonwealth bursları vasıtasıyla elde edilen kazanımlar artan teknik bilgi ve bursiyerin kendi ülkesinde bulunmayan ekipman veya uzmanlığa erişimden, becerilerin daha sonra işyerinde uygulanmasına kadar değişen bir dizi kilit sonuç açısından yüksektir. Daha ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, Commonwealth'in daha düşük gelirli bölgelerinden burs alan kişiler için daha fazla fayda elde edildiğini gözlemlenmiştir. Yüksek gelirli bölgelerinden gelen bursiyerler de güçlü kişisel gelişime sahip olma eğilimindedir, ancak örgütsel ve toplumsal anlamda daha az etkili oldukları görülmektedir. Akademide çalışan ve bu burs programından faydalanan bilim insanlarının, özellikle bilimsel bilgilerini daha sonraki araştırmalarda kullandıkları ve genellikle becerilerini öğretim yoluyla başkalarına aktardıkları görülmektedir (Mawer, Quraishi & Day, 2016, s.2).

5. SONUÇ

Güç, insanlık tarihinin başladığı günden günümüze kadar insanların son derece önem atfettiği kavramların başında gelmektedir. Devletlerin uluslararası arenada aktif olarak yer almalarından bu yana hem askeri hem de ticari ilişkilerde güç unsuru, zamanla etkili bir araç ve bazen de temel bir amaç haline gelmiştir. Güç, savaş ve hatta barış zamanlarında bile, bir devletin diğerini kendi çıkarları doğrultusunda etkileyip yönlendirmek veya diğer milletlerin politikalarını etkilemek amacıyla ihtiyaç duyulan unsurların başında gelmektedir. Dolayısıyla güç, uluslararası ilişkiler alanında, uluslararası ilişkilere hâkim teori ve disiplinlerin ortaya çıkmasında, uluslararası sistemin dikkat çeken ve üzerine çokça konuşulup, tartışma konusu haline gelen temel kavramlarından biri olmuştur.

Uluslararası ilişkilerde gücün önemi artmaya devam etmiş, güç kullanımının metotları ve ağırlığı zamanla değişim göstermeye başlamıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde, savaştan galip ayrılan ülkeler de dâhil olmak üzere, sert gücün kullanılması sonucunda yaşanan ağır can kayıpları ve ekonomik maliyetler gibi sebeplerden ötürü devletleri sert gücün ötesinde etkili alternatif yöntemler aramaya mecbur bırakmıştır. Bu nedenlerden dolayı devletler, amaçlarına ulaşmak için en az masraflı ve en verimli güç yöntemlerini kullanma eğilimi göstermişlerdir. Askeri teknolojiadaki gelişmeler savaşları çok pahalı ve masraflı bir hale getirse bile, savaşlarda yaşanan can kayıpları yani insan maliyeti daha da çok dikkat çekmektedir.

Uluslararası hukuk ve normların gelişmesi ve artan karşılıklı bağımlılıktan dolayı sert gücün devletler tarafından gün geçtikçe daha az tercih edildiği görülmektedir. Kullanılması durumlarında maruz kalınabilecek ağır yaptırımlar ve maliyetler, devletlerin sert güç kullanımını sınırlandırmaktadır. Bugünlerde, Rusya'nın Ukrayna'ya askerî harekât başlatması sonucunda, başta Amerika ve Avrupa ülkelerinin Rusya'ya sert ekonomik ve politik yaptırımlar uygulaması, Rusya'yı uluslararası arenada yalnızlaştırmış ve bu durum Rusya için büyük bir prestij kaybına neden olmuştur. Ayrıca, teknolojik gelişmelerin etkisiyle dünyanın her tarafına kolaylıkla ulaşabilmenin kitle iletişim araçlarıyla mümkün olduğu son zamanlarda, sivil toplum kuruluşları uluslararası platformda seslerini duyurma imkânı elde etmişlerdir ve bunun sonucunda karar alıcılar üzerinde etkilerini artırmışlardır. Bu etkinin vermiş olduğu baskıdan dolayı, devletler kamuoyunu ilgilendiren bir karar alırken, uluslararası toplumun ve

kamuoyunun istek ve muhtemel reaksiyonlarına karşı daha hassas davranmaya başlamışlardır. Bu yüzden devletlerin kullandığı farklı güç çeşitleri de ortaya çıkmıştır. Bu güç çeşitlerinin başında yumuşak güç (soft power) gelmektedir. Zorlama ve ekonomik yaptırım yerine, cazibe yoluyla istediğinizi elde etme yeteneği anlamına gelen yumuşak güç, bir devletin başka bir devletin tercihlerini şekillendirme aracılığıyla, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etme ve etkileme yeteneğidir.

Bir yumuşak güç kullanma yöntemi olan kamu diplomasisi de tezimizin ana inceleme alanlarından olmuştur. Bir devletin fikirlerini, ideallerini, kurumlarını, kültürünü, ulusal hedeflerini ve politikalarını anlamak için yabancı bir kitleyle iletişim kurma süreci olarak ifade edilir. Ülkelerin demokratikleşmesi, ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılığın artması, kültürlerarası etkileşim seviyeleri, liberal ekonomiyi içselleştirmeleri ve sivil toplum kapasiteleri kamu diplomasisine duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

Günümüzde eğitim diplomasisi dünyada dış ilişkilerin yürütülmesinde önemli bir araç olarak kabul edilmekte ve kamu diplomasisi uygulamalarında önemli ve etkili bir araç olarak kabul edilmektedir. Yumuşak gücün bir aracı olarak bilinen kamu diplomasisi, devletlerin ulusal çıkarlarını genişlettiği ve başkalarının tutumlarını şekillendirmeye ve davranışlarını kontrol etmeye çalıştığı modern bir olgu haline gelmiştir. Eğitim değişimleri ve burslar, yumuşak güç stratejilerine önemli katkılar sağlamıştır ve birçok fayda ile küresel diplomasinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Eğitim diplomasisi yoluyla devletler, ülkelerinin siyasi hedeflerinin ve isteklerinin ilerleyişini bekler ve sonuçta bölgede ekonomik büyüme ve yatırıma neden olur. Eğitim diplomasisi, ülkelerin karşılıklı olarak fayda görmesi ve birlikte hareket etmesi için etkili bir araçtır. Eğitim yoluyla kamu diplomasisi uygulaması olarak uluslararası öğrencilere eğitim imkânları sağlamak, birçok ülke tarafından yumuşak güç hedeflerine ulaşmak hem diplomaside hem de uluslararası ilişkilerde bir ‘yumuşak güç’ aracı olarak kabul edilmektedir.

Burs programlarıyla ülkeler dünyanın farklı ülkelerinden gelen öğrencilerle doğrudan temas etme imkânı elde ederler. Uluslararası öğrenciler burs programları vasıtasıyla bulundukları ülkenin kültürünü, dilini, kimliğini ve yaşam biçimini doğrudan tanıma fırsatı edinir ve bunun sonucunda da oradaki yerel halkla ilişki kurar. Bu ilişki burs programlarının çıktılarının uzun bir süre sonra ortaya çıktığı karşılıklı bir diyalog

süreci olarak da değerlendirilebilir. Sonuç itibariyle, uluslararası öğrencilere burs imkânı sağlayan ülkeler, bu diyalog sürecinin sonucunda kendi dış politikalarını dünyaya tanıtmaya ve bu öğrenciler vasıtasıyla da bu politikalarına uluslararası arenada destekçi bulma imkânı elde etmektedirler.

Uluslararası öğrencileri bir ülkeye çeken sebepler arasında uygulanan dış politika lehinde kamuoyu oluşturmak, ekonomiye katkı sağlamak ve nitelikli işgücünü çekmek gibi nedenler sayılabilir. Kamu diplomasisi araçlarını etkin bir şekilde kullanan ülkelerin başında gelen Birleşik Krallık, eğitim alanında bayağı mesafe kat ederek bu alanda deneyim sahibi olmuştur. Birleşik Krallık dış politika stratejisini öncelikle bir yumuşak güç ve kamu diplomasisi fikri ve anlayışı üzerine kurduğu ve kurumsal yapılanmasını da bu doğrultuda oluşturduğu görülmektedir. Sömürge faaliyetlerindeki başarısı dünya tarihine geçen Birleşik Krallığın burs programları aracılığıyla etkilediği gençleri geleceğe önemli bir yatırım olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Birçok ülkenin, diğer ülke insanlarına yönelik, kendi değerlerini, siyasi argümanlarını, imajını, tanınırlığını ve algısını geliştirmeye yönelik faaliyetler içerisinde olduğu bilinmektedir. Bu faaliyetler üzerinde kalıcı etkileri olabilen burs programları da bu çalışmanın da ana inceleme alanı olmuştur. Bu çalışmada Birleşik Krallığın yürütmüş olduğu Chevening, Marshall ve Commonwealth bursları, hedef kitleleri, kaynakları ve program hedefleri yumuşak güç ve kamu diplomasisi açısından ele alınmıştır.

Birleşik Krallık Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) tarafından finanse edilen Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programları ile, dünyanın her yerinden karar alıcılara, toplumu etkileyen kişilere, kamu görevlilerine, kamuoyunun oluşmasına etki edenlere, sivil toplum örgütlerine ve girişimcilere ulaşmayı hedeflemekte ve bu kişilerden oluşan network sayesinde bir yumuşak güç oluşturmakta ve bu şekilde de Birleşik Krallığın dış politikasını desteklemektir. Birleşik Krallık, bu programlarla dünyanın farklı ülkelerinden olan insanlarla bilgi ve fikir paylaşarak güven ve karşılıklı anlayış oluşturup kendi dış politikasına dünyanın her yerinden destekçiler oluşturmayı hedeflediğini burs programlarının resmi internet sitelerinde bile açık bir şekilde ifade etmektedir (Chevening, Marshall & Commonwealth, 2022). Şimdiye kadar mezun olan kişilerin bulundukları pozisyonlara bakıldığında Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarının Birleşik

Krallık için yüksek etki gücü olan başarılı bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilebilir.

Birleşik Krallığın başarılı bir kamu diplomasisi uygulamasının altında çeşitli faktörler yatmaktadır. Ülkelerin kendine özgü özellikleri bulunduğundan onlara yönelik oluşturulacak kamu diplomasisi yöntemleri ve araçlarının da farklı olduğu, bundan dolayı da farklı ülkelere hitap eden burs programları oluşturduğu görülmektedir. Sadece ABD vatandaşlarının yararlandığı Marshall burs programı ve daha önce sömürgeleri olan İngiliz Milletler Topluluğu'na üye olan ülkelerin vatandaşlarının faydalandığı Commonwealth burs programları buna örnek gösterilebilir (Commonwealth & Marshall,2022).

Ayrıca İngilizcenin dünyanın hegemon dili olması ve dünyanın birçok yerinde eğitimin uluslararasılaşmasının göstergelerinden olan İngilizce dilinde eğitim Birleşik Krallık için büyük bir uluslararası kazanç olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında Birleşik Krallıktaki üniversitelerin dünya üniversite sıralamasında üst sıralarda yer alması, uluslararası öğrenciler için Birleşik Krallığın bir çekim merkezi olmasını sağlayan önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Son olarak Birleşik Krallığın Chevening, Marshall ve Commonwealth burs programlarını Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) tarafından tek bir noktadan yönlendirip koordine etmesi, şimdiye kadar kaç mezun verildiği ile ilgili verileri tutması, mezun kişilerin sonraki yaşamlarında hangi konum ve pozisyonlara geldiklerini takip etmesi, mezunlar için mezun günleri düzenlemesi ve bu mezunlarla bağlantıyı koparmayıp önemli pozisyonlara gelenlerden sonraki bursiyerler için bağışlar toplaması dış politikada kendi çıkarlarını koruyabilmek için bu denli başarılı bir seviyeye ulaştığının göstergesidir (Chevening, Commonwealth & Marshall, 2022). Bu sonuçlardan hareketle Birleşik Krallığın burs programları aracılığıyla yürütmüş olduğu faaliyetlerin İngiliz dış politikasının yumuşak gücüne hizmet ettiği sonucuna ulaşılabilir.

Bir sonuç da Türkiye açısından yazılabilir. Türkiye'nin de bir kamu diplomasisi aracı olarak eğitim programlarına ağırlık vermeye başlaması ya da benzer nitelikteki kültürel-eğitimsel iş birliği çabalarında hem kurumsal hem de araçsal olarak ilerlemesi, dış politikasında görece yeni sayılabilecek bir durumdur. Bu çalışmanın kapsamında Türkiye'nin kurumlarının ve araçlarının incelenmesi yoktu ancak son yıllarda artan

bütün bu çabalardan etkili sonuçlar alınabilmesi adına Birleşik Krallık örneğinin iyi incelenmesinin, özellikle de amaca yönelik burs çeşitliliğinin ve mezunlarla iletişimin devam ettirilmesinin dikkate alınmasının kritik öneme sahip olduğunu söylememiz mümkündür.

6. KAYNAKLAR

- Akçay, N. C. (2014). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Kültürel Diplomasi ve Fransa'nın Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Programları Örneği. T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Amirbek, A., & Ydyrys, K. (2014). Education As A Soft Power Instrument of Foreign Policy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143, s.501-503.
- Aras, B., & Mohammed, Z. (2018). The Turkish Government Scholarship Program As A Soft Power Tool. *Turkish Studies*, 20(3), 421-441.
- Arı, T. (2017). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*. Bursa: Alfa Akademi Yayınları
- Armitage, R. L., & Nye, J. (2007). Smart Power And The US Strategy For Security In A Post-9/11 World. *Testimony before the Subcommittee on National Security and Foreign Affairs, House Committee on Oversight and Government Reform, November,7*.
https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/Nye_Armitage_Nov_7_2007_testimony.pdf [Erişim Tarihi:02.01.2022].
- Arslan, Y. (2014). ABD ve İngiltere'de Kamu Diplomasi Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Bursa.
- Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları
- Aydoğan, B. (2011). Rapor: Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi.
http://politikadergisi.com/sites/default/files/guc_kavrami_ve_kamu_diplomasisi_-_bekir_aydogan-pdf.pdf [Erişim Tarihi: 02.10.2021].
- Bell, E. (2016). Soft Power and Corporate Imperialism: Maintaining British Influence. *Race & Class*, 57(4), 75-86.
- Budak, M. M. (2012). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Öğrenci Değişim Programları ve Türkiye Uygulamaları. T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Budak, M. M., & Terzi, H. M. (2021). Scholarship Programs as Public Diplomacy Tool and Implementations in Turkic Council Countries. *Bilig*, 229-253.
- Büyükgöze, H (2016). Bir Etki Aracı Olarak Türk Yükseköğretiminin Yumuşak Güç Bağlamında İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6 (1), 41-49.

- Campbell, A. C., & Neff, E. (2020). A Systematic Review of International Higher Education Scholarships for Students From the Global South. *Review of Educational Research*, 90(6), 824–861.
- Campus France. (2022). Eiffel Scholarship Program. www.campusfrance.org [Erişim Tarihi: 08.02.2022].
- Chevening. (2022). About Chevening. <https://www.chevening.org/about-chevening> [Erişim Tarihi: 04.02.2022].
- Chevening Impact Report. (2019). <https://www.chevening.org/wp-content/uploads/2019/07/CHEJ6452-Impact-Report-190306-WEB-Mar-2019.pdf> [Erişim Tarihi:12.06.2021].
- Cull, N. J. (2009). *Public Diplomacy: Lessons From The Past*. New York: FIGUEROA.
- Commonwealth. (2022). About Commonwealth. <https://climate.thecommonwealth.org/history> (Erişim Tarihi:04.02.2022).
- DAAD. (2022). German Academic Exchange Services. www.daad.de [Erişim Tarihi:04.02.2022].
- Demirtepe, M.T. & Samur, H. (2021). İngiltere Dış Politikasının Kurumsal Yapısı ve Aktörleri. Çoban, F. (Ed). *İngiltere Dış Politikası (Britanya Dış Politikası)* (s.17-43). Ankara: Atlas Akademik Basım
- De Lima, A. F. (2007). The Role Of İnternational Educational Exchanges In Public Diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 3(3), 234-251
- De Wit, H. (2013). *An İntroduction To Higher Education İnternationalisation*. (H. de Wit, Ed.). Milan, Italy: Vita E Pensiero.
- Donaldson, A., and Alistair MacDonald, A., (2018) British Council. The Top Soft Powers of 2018. <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/insight-articles/top-soft-power-2018> [Erişim Tarihi: 29.04.2022].
- Er, S. (2015). Yumuşak Güç Kavramı Bağlamında Türkiyenin Uluslararası Eğitim Faaliyetleri. Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Ankara
- Erdoğan Uslu, B. (2021). Yumuşak Güç Kavramı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Yumuşak Güç Unsuru Olarak Hollywood Sineması. Karabük Üniversitesi, Uluslararası Politik Ekonomi, Yüksek Lisans Tezi: Karabük.
- Erzen, M. Ü. (2014). *Kamu Diplomasisi*, İstanbul: Derin Yayınları.

- Ejder, A. (2019). Türk Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye Bursları Örneği. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Yalova.
- Fulbright. (2022). History. <https://us.fulbrightonline.org/about/history> [Erişim Tarihi:02.02.2022].
- Güven, O. (2020). Dış Politikada Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi: Türkiye Örneği. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Nevşehir.
- HESA. (2022). Higher Education Student Data in UK. <https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/sb262/figure-9.csv> [Erişim Tarihi:29.07.2022].
- Hinds, D., Stuart, G. (2019). Education generates billions for UK economy. <https://www.gov.uk/government/news/education-generates-billions-for-uk-economy> [Erişim Tarihi: 26.07.2022].
- Kalin, İ. (2011). Soft Power And Public Diplomacy In Turkey. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Karagül, S. (2013). Türkiye'nin Balkanlardaki "Yumuşak Güç" Perspektifi: Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. http://acikerisim.comu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12428/410/soner_karagül_makale.pdf?sequence=1 [Erişim Tarihi:20.10.2021].
- Karagöz, S. (2016). Stratejik İletişim Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi ve Medyanın Rolü. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: İstanbul
- Kelkitli, F. A. (2021). The Role of International Educational Exchange in Turkish Foreign Policy as a Reconstructed Soft Power Tool. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 10(1), 41-58.
- Keohane, R. O., & Joseph, N. Y. E. (2011). Güç ve Karşılıklı Bağımlılığı Yeniden Ele Almak. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 12(46), 79-104.
- Khan, M. M., Ahmad, R., & Fernald, L. W. (2020). Diplomacy and Education: A Systematic Review of. *Global Social Science Review*, 5(2), 1-9.
- Kılıçoğlu, G., & Yılmaz, A. N. (2016). Ortadoğu'da Türkiye Etkisi; Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Açısından Bölgedeki Siyasî Projeksiyonlar. *Yeni Türkiye*, 87, 87-118.
- Köksoy, E. (2014). Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler İlişkisi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, (22), 211-231.

- Leonard, M., Stead, C., Smewing, C. (2002). *Public Diplomacy*. London: Foreign Policy Centre.
- Lomer, S. (2017). Soft Power As A Policy Rationale For International Education In The UK: A Critical Analysis. *Higher Education*, 74(4), 581–598.
- Marshall. (2022). Marshall Scholarship.
<https://www.marshallscholarship.org/the-scholarship/impact-of-the-scholarship>
 [Erişim Tarihi:04.01.2022].
- Marshall Impact Report. (2022).
<https://www.marshallscholarship.org/media/2267/marshall-scholarship-impact-report.pdf> [Erişim Tarihi:29.04.2022].
- Marshall 67. Annual Report. (2020).
<https://www.marshallscholarship.org/media/2269/67th-annual-report-of-the-marshall-aid-commemoration-commission-final.pdf> [Erişim Tarihi:29.04.2022].
- Mawer, M., Quraishi, S., & Day, R. (2016). Successes and Complexities: The Outcomes of UK Commonwealth Scholarships 1960–2012. *Commonwealth Scholarship Commission in the UK, Abridged Report*.
<https://cscuk.fcdo.gov.uk/wp-content/uploads/2020/06/evaluation-successes-complexities-1960-2012-annex.pdf> [Erişim Tarihi:22.04.2022].
- Mazodze, C., Mapara, J., & Tsvere, M. (2021). Challenges Faced By Student Affairs Practitioners In Embedding Indigenous Knowledge Into Student Leadership Development Pedagogy. *A Case For Zimbabwe. International Journal of Education (IJE)*, 9(3).
- Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy Soft Power In International Relations*. Jan Melissen (Ed.). New York: Palgrave Macmillan
- Morgenthau, J. Hans. (1970). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Fifth Edition. Revised. New York: Alfred A. Knopf.
- Muhasilović, J. (2020). *Turkey's Soft Power and Public Diplomacy in Bosnia-Herzegovina and Sandžak*. İstanbul. Imak ofset
- NAFSA. (2019). United States of America Benefits from International Students.
http://www.nafsa.org/_/File/_/econvalue_2018.pdf [Erişim Tarihi:15.02.2022].
- Nye, J. S. (1990). The Changing Nature Of World Power. *Political Science Quarterly*, 105(2), 177-192.
- Nye, J. (2005). Soft Power And Higher Education. *In Forum for the future of higher education* (Archives) (pp. 11-14). Harvard University.

- Nye Jr, J. S. (2008). Public Diplomacy And Soft Power. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 94-109.
- Nye Jr, J. S. (2011). Power: Hard, Soft, And Smart. *The Encyclopedia of Peace Psychology*, <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1002/9780470672532.wbepp216> [Erişim Tarihi:16.10.2021].
- Nye Jr, J. S. (2020). *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu: Yumuşak Güç*. İstanbul: BB101 Yayınları
- OECD (2022), International student mobility (indicator). doi: 10.1787/4bcf6fc3-en [Erişim Tarihi:26.07.2022].
- Özel, C. (2018). Yumuşak Güce Bütünsel Bakış. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-27.
- Özel, M. (2021). Kamu Diplomasisi Türü Olarak Eğitim Diplomasisi Bağlamında Erasmus+ Değişim Programı. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi: Kocaeli
- Özkan, A. (2012). Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları
- Özkan, A. (2014). Strategic Practices of Public Diplomacy Policies in Educational Field and Turkey's Potential for Cultural Diplomacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 176. 35-43.
- Özkan, A. (2016). 21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları. Stratejik rapor, (70). https://ipv4.tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR70_21._Yuzuyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf_66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf [Erişim Tarihi:16.10.2021].
- Özoğlu, M., Gür, S.B. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: SETA.
- Öztürk, S. (2014). Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye'nin Öğrenci Politikasındaki Değişim. T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Uzmanlık Tezi: Ankara.
- Peterson, P. M. (2014). Diplomacy And Education: A Changing Global Landscape. *International Higher Education*, (75), 2-3.
- Potter, E. (2003). Canada and The New Public Diplomacy. *International Journal*, 58(1), 43-64.
- Ramphal, S. (2009). Education: Jewel in the Commonwealth's Crown. *The Round Table*, 98(405), 663-678.

- Roselle, L., Miskimmon, A., & O'loughlin, B. (2014). Strategic Narrative: A New Means To Understand Soft Power. *Media, war & conflict*, 7(1), 70-84.
- Sancak, K. (2016). Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye'nin Yumuşak Gücünde Kültür Faktörü. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences* *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 16-26.
- Sayamov, Y. N. (2013). Education As A Global "Soft Power" For Sustainable Development. *Campus-Wide Information Systems*. http://unesco.fgp.msu.ru/wp-content/uploads/2014/05/Sayamov_Education-as-a-global-soft-power-for-sustainable-development_CWIS_30-5_2013.pdf [Erişim Tarihi:30.10.2021].
- Seven, E. (2019). Yumuşak Güç ve Kültürel Diplomasi Bağlamında British Council Örneği. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Ankara.
- Shaw, T. M., & Jobbins, D. (2009). Commonwealth Scholarships: Advancing Cosmopolitanism for 50 Years. *The Round Table*, 98(405), 777-787.
- Sheng-Kai, C. C. (2015). Higher education scholarships as a soft power tool: an analysis of its role in the EU and Singapore. EU Centre Singapore Working Paper No. 23, March 2015.
- Soomro, N. N., Siddiqui, S., & Khoso, G. M. (2020) Achieving Soft Power Goals Through Education Diplomacy By Southeast Asian Nations. *Asia Pacific*, 37, 21-34.
- TDK (2022). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük <http://www.tdk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 10.09.2021].
- Tuch, H. N. (1990). *Communicating With The World: US Public Diplomacy Overseas*. New York: St. Martin's Press.
- Türkiye Mezunları (2022). Bir Vefa Örneği: Muhammed El Manguş. <https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/haberler/1154/bir-vefa-ornegi-muhammed-el-mangus/> [Erişim tarihi:22.04.2022].
- Tzu, S. (2008). *Savaş Sanatı*. İstanbul: Kastaş Yayınları
- Vaxevanidou, M. (2018). Education As Public Diplomacy: How To Build An International Image In Education. *Journal of Media Critiques*, 4(14), 55-70.
- Vuving, A. (2009). How soft power works. *Available at SSRN*. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1032656.pdf> [Erişim Tarihi:30.06.2021].

- Wenger, A. (2001). The Growth of Soft Power and the Challenges of Global Governance. *Information & Security*, 7, 5-11.
- Wilson III, E. J. (2008). Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The annals of the American academy of Political and Social Science*, 616(1), 110-124.
- Wilson, I. (2015). Ends Changed, Means Retained: Scholarship Programs, Political Influence, and Drifting Goals. *The British Journal of Politics and International Relations*, 17(1), 130–151.
- Wilton Park (2022). About Wilton Park. <https://www.wiltonpark.org.uk/about-us/> [Erişim Tarihi:08.02.2022].
- Yatağan, Arda. G. (2018). Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*. 28(2). (69-94). <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/590400> [Erişim Tarihi:30.09.2021].
- Yılmaz, S. (2011). Yumuşak Güç ve Evrimi. *TURAN-SAM*, 3(12), 31-36.
- Zaharna, R. S. (2004). From Propaganda to Public Diplomacy. *War, Media, And Propaganda: A Global Perspective*, 219.